

ბაზბაზია

(LE CAUCASE)

დამოუკიდებელი ეროვნული აზრის ორგანო

L'adresse de l'administration : 73, rue Froidevaux, Paris (14').

№ 11 (18)

ნოემბერი 1938

№ 11 (18)

უიწაარსი :

ჰაიდარ ბამმატ — რეპრესიები კავკასიელ პატრიოტების მიმართ
ოსმალეთში

შ. ამირეჯიბი — საქართველო და კავკასია

ვლ. ახმეტელი — ერთა თვითგამორკვევის უფლება იმარჯვებს

რ. გაბაშვილი — პოლიტიკა და პატრიოტიზმი

ი. გვარამაძე — ათათურქი

მიხ. კელია — ღია წერილი ბ-ნ მიხეილ წერეთელს

** — მენშევიკური ლამენტაციები

გ. ჯაყელი — ბ-ნ მიხეილ წერეთლის აღსარება

მელ. ჟღენტი — სადღეგრძელო

დ. — გადარჩენილი ლექსები

რეპრესიები ოსმალეთში

გრ. დიასამიძე — წერილი რედაქციის მიმართ

ნოემბერი 1938

რეპრესიები კავკასიელ პატრიოტების მიმართ ოსმალეთში

ოსმალეთის მთავრობის დეკრეტით, 6 ენკენისტების თარიღით, ოსმალეთის ქვეშევრდომობა აეყარა და გადასახლებულია რამდენიმე ცნობილი წარმომადგენელი კავკასიისა და თურქისტანის ემიგრაციისა. ამათთან ერთად, ასევე მძიმედ დაისაჯნენ, გაუგებრობით, ისეთი

პირებიც, რომელთაც არავითარი კავშირი არა ჰქონდათ პოლიტიკასთან.

მთელი ამ საქმიდან და დეკრეტის შინაარსიდანაცა სჩანს, — ისე რომა ჰგავს კილოთი და რედაქციით საბჭოთა გაცვეთილ ბრალდებით მათ მსხვერპლთა მიმართ, — რომ ეს ადმინისტრაციული ზომები ჩვენ ამხანაგთა წინააღმდეგ, მიღებულია მოსკოვის გავლენით.

ჩვენ არ დავიწყებთ არც ჩივილს, არც თავის მართლებას, მაგრამ არ შეგვიძლია არ მიუთითოთ სრულს უსაბუთობაზედ წამოყენებული ბრალდებისა.

დეკრეტში ლაპარაკია არა რომელიმე გარკვეულად ჩადენილ დანაშაულზედ, არამედ ბუნდოვან „ცლაზედ, — გადაექციათ ჩვენი ქვეყანა პროპაგანდის ბაზად, რევოლუციონური და დაზვერვის ორგანიზაციისა, რომელიც მოქმედებდა ერთ ჩვენ მეგობარ სახელმწიფოს წინააღმდეგ“.

რამდენადაც ვიცით, არ არსებობს ფაქტიურად არაფერი, რასაც შეეძლოს დამტკიცება ასეთი „ცდის“ სინამდვილისა.

ამ გადასახლებულთა რიცხვში არა პოლიტიკურ პირთა ყოფნა და ისეთი ერთი პირის დასახელებაც, რომელმაც დიდი ხანია დასტოვა ოსმალეთი, მაჩვენებელია, რომ ჩვენი ამხანაგები საბჭოთა მაქინაციებისა და ინტრიგების მსხვერპლნი შეიქმნენ.

ჩვენი იდეური ბრძოლა საბჭოთა წინააღმდეგ, კავკასიის თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობისათვის არავისათვის საიდუმლოებას არ შეადგენს. ჩვენ ვაწარმოებთ ამ ბრძოლას ახდილად, უნილაბოდ ყველა ქვეყნებში და ვცდილობთ ბოროტად არ ვისარგებლოთ ამათი სტუმართ მოყვარეობით, არ დავარღვიოთ ამათი კანონები და საერთაშორისო ხელშეკრულებანი.

ასეთივე იყო ჩვენი მეგობრების მოღვაწეობა ოსმალეთშიაც.

ნამდვილი მიზეზი ოსმალეთში მომხდარი სამწუხარო გაუგებრობისა, ვფიქრობთ, უნდა ვეძიოთ არა მათს არალეგალურ აქტივობაში, არამედ საერთოდ პოლიტიკურ მდგომარეობაში:

საბჭოთა მმართველობა, მრავალი წლების განმავლობაში ანკარასთან „გულითადი“ მეგობრობის მაღიარებელი და პოლიტიკურად და ეკონომიურად მასთან შეკრული, აგერ რამდენიმე ხანია შიშით უყურებს უკანასკნელის ევოლუციას საგარეო პოლიტიკაში, რომელიც თანდათან შორდება რუსეთის გავლენას. შინაგან დაჭიმულობასთან ერთად, დიპლომატიური დამარცხებანი შორეულ აღმოსავლეთსა და შუა ევროპაში აძლიერებს მოსკოვის ნერვიულობას და გონებას ურყევს... თვალუწვდენ საბჭოთა კავშირის არეზედ ყველგან შეთქმულობა და აჯანყება ელანდება, ყველგან ეძებს და „პოულობს“, — ძროხის მწველელისა და ვეტერინარიდან დაწყობილი, სახალხო კომისრებსა და საბჭოთა მარშლებამდე — „დივერსანტებსა“ და „ფაშისტების აგენტებს“... თავისი სახელმწიფოსი და პიროვნული ბედის გამო პირუტყვულ შიშის ატმოსფეროში, რომელშიცა სცხოვრობენ კრემლის ბატონ-

ნები, — დიპლომატიური ჩივილი და წარდგენანი საბჭოთა პოლპრედისა ანკარაში, ადვილი გასაგებია.

ჩვენ მხოლოდ ვწუხვართ, რომ ოსმალეთის მთავრობა საჭიროდა სთვლის გაუწიოს ანგარიში საბჭოთა ისტერიკას და ერთგვარი მორალური დაკმაყოფილება მისცეს... კავკასიელ პატრიოტების ხარჯზედ.

ჩვენა ვფიქრობთ, რომ თვით ოსმალეთშიაც არა პოპულიარულ ამ აქტში, საჭიროება დიდი აღარ იყო. ერთ დროს საჭირო მეგობრობის აუცილებლობა საბჭოებთან — წარსულია. არავეითარ რეალურ საშიშროებას ოსმალეთისათვის, მოსკოვი აღარ წარმოადგენს... მაგრამ ეს უკვე ჩვენს კომპეტენციას სცილდება. არ შეიძლება არ ითქვას, რომ 15 წლის არსებობაში, ოსმალეთის რესპუბლიკას არც ერთი დიდი შეცდომა არ ჩაუდენია.

თუ ანკარის მთავრობამ, — სახელმწიფო უმაღლესი ინტერესით, — სასარგებლოდა სცნო ჩვენი ამხანაგების განდევნა ოსმალეთიდან, ჩვენ რა გვეთქმის: მთავრობა თავის უფლებას ანხორციელებს და ვალდებული არ არის ჩვენ გვაძლიოს განმარტებანი. პოლიტიკური მიმართულება, რომელსაც ეკუთვნიან ჩვენი ამხანაგები ერთ-ერთ პრინციპად თავისი პოლიტიკური დოქტრინისა სთვლის მძლავრი და მეგობრული ოსმალეთის არსებობას. ჩვენს ანგარიშში არ შედის ისეთი საქმიანობა, რომელიც არღვევდეს საგარეო განწყობილებასა თუ შინაგან წესებს მეზობელ და ჩვენთვის მეგობრულ სახელმწიფოსას.

ჩვენ ვიცით, რომ ჩვენი ბრძოლა სამშობლოს განთავისუფლებისათვის რუს ოკუპანტებისაგან, მოითხოვს მრავალ მსხვერპლს. ამისთვის მზათა ვართ, მაგრამ რა არის აქ, საზღვარგარედ მყოფთა მსხვერპლი, შედარებით იმ სისხლისა და ცრემლის ზღვასთან, რომელშიაც იღრჩობიან და იტანჯებიან ჩვენი ერები. ჩვენი ამხანაგების გადასახლება დიდი მორალური მარცხია ჩვენთვის, მაგრამ ეს მარცხი იოტის ოდენადაც ვერ შესცვლის ჩვენს ენერგიას აღებულ ბრძოლის გზაზედ.

მაგრამ, ოსმალეთის მთავრობის დეკრეტში არის ნახმარი გამოთქმა, რომლის წინააღმდეგ პროტესტს ვაცხადებთ მთელი ჩვენის არსებით. დეკრეტში ლაპარაკია „რევოლუციონურ და დამხვერავ ორგანიზაციასზედ, მეგობარ სახელმწიფოს წინააღმდეგ, მეორე სახელმწიფოს სასარგებლოდა და ხარჯზედ“.

კავკასიელ და თურქისტანელ დასჯილ მოღვაწეთ, თავის სამშობლოს პატრიოტებსა, რომელთა სახელები მჭიდროდაა გადანასკვული კავკასიისა და თურქისტანის ბრძოლასთან თავისუფლებისათვის — დიდი ხანია იცნობს ოსმალეთის საზოგადოებრივობა. მათი მოღვაწეობა ახდელად სწარმოებდა, მათი საჯარო გამოსვლები და ნაწერები ადვილად მისაწვდომი და განსახილველია. წარსულ, უფრო ბედნიერ წლებში მათ, როგორც ოფიციალურ წარმომადგენელთ თავისი ქვეყნებისა, მეგობრობისა და კეთილმეზობლობის ხელშეკრულებანიც დაუდიათ ოსმალეთთან. ამ საერთაშორისო აქტებს, ჩვენის აზრით, ღირსეული ადგილი უჭირავს, როგორც ოსმალეთის ისე ჩვენი ქვეყნის ახალ ისტო-

რიაში. ესენი მუდამ იყვნენ და დარჩნენ ოსმალეთთან მეგობრობის მომხრენი.

ამ ხალხისათვის ბრალდების წაყენება, რომ თავიანთ პოლიტიკურ მუშაობაში ხელმძღვანელობენ არა ეროვნულ-პოლიტიკური მოსაზრებით, არამედ მუშაობენ ოსმალეთის „მეგობარ“ სახელმწიფოს წინააღმდეგ, მეორე სახელმწიფოს სასარგებლოდ — მძიმე შეურაცხყოფა არის.

ჩვენ არა ვსცნობთ არც ოსმალეთისა და არც სხვა რომელიმე სახელმწიფოს უფლებას, ასეთი დაუმსახურებელი და სამარცხვინო ბრალდების წაყენებისას ამ, ეროვნულ მოვალეობის რაინდებისათვის.

ნენკენისთვის დეკრეტის ხელის მომწერ ოსმალთა მინისტრთა შორის, არიან პირნი, რომელთა ბედი მეტადა ჰგავს ჩვენსას. მათ შორის არიან რევოლუციონერები, რომელთაც იგემეს ლტოლვილობა და მსხდარან ინგლისურ ციხეში მალტაზედ. არიან ისეთნი, რომელნიც თამაშობდნენ როლს არ არსებულ „ოსმალეთის კომუნისტურ პარტიის დელეგატებისას“ და ეძებდნენ ზნეობრივ და მატერიალურ დახმარებას თავისი სამშობლოსათვის, უმეტეს წილში მტერთა ჯარებით დეკორილისათვის...

იყვნენ ისეთნიც — და ბევრნი, — რომელნიც ახლო წარსულში მეგობრები და ნათესავები, ეძახდნენ მათ „ბანდიტებს“, „ავანტიურისტებს“ და ბრალსა სდებდნენ მუშაობაში... „სხვა სახელმწიფოს სასარგებლოდ და ხარჯზედ“... და როგორი სხვა სახელმწიფოსი! სახელმწიფოსი, რომელიც 200 წელიწადი შთამომავლობით მტრად იყო მათი სამშობლოსი...

სწორედ ამ დროს, ეს „ბანდიტები“ და „ავანტიურისტები“, ჩვენთვის ეროვნული გმირები იყვნენ, ნამდვილი გამომხატველნი ოსმალეთის ხალხის ნებისყოფისა. მათი სულის სიმაღლისა და მსხვერპლის წინაშე ჩვენ მუხლს ვიდრეკდით. ჩვენ ვხედავდით მათში ოსმალეთის მომავალ მხსნელებს და უკანასკნელ რაინდებს.

ისტორიამ გაამართლა ჩვენი რწმენა და იმედები.

მაგრამ ასეთი შეხედულობისათვის ამ ხალხზედ და მათს წმინდა საქმეზედ ჩვენ არ გვიცდია ათათურქისა და ინონუს გამარჯვებამდე სისხლით გაქდენთილ ანატოლიის ველებზედ, ან ბრწყინვალე დიპლომატიურ გამარჯვებამდე ლოზანასა და მონტრეში.

მაშინ, როდესაც მრავალმა სულმოკლე მათმა თანამემამულემ პირი იბრუნა მათგან, ჩვენ ახდილად უცხადებდით სიმპატიას და შეძლებისდაგვარად ვეხმარებოდით მორალურად.

1919 წლის შემოდგომაზედ, როცა სტამბოლის სულთან-ხალიფის მთავრობისაგან მოტყუებული ერთი წრე ჩერქეზებისა, ანზავურის მეთაურობით, ჩაერია ანტიეროვნულ ავანტიურაში, ჩვენ დავგმეთ მისი საქციელი და ცხადად მოვთხოვეთ შეერთებოდნენ იმ ჩვენ მოძმეებს, ძველ ემიგრანტებს, რომელნიც პირველი დღეებიდანვე ამოუდგნენ გვერდში ათათურქს.

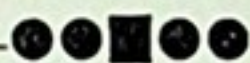
სამშვიდობო კონფერენციაზე და შემდეგ პარიზში, ოფიციალურ

და ოფიციალური ჩვენს ნაბიჯებში არასოდეს გაგვიშვია შემთხვევა თანაგრძნობისა, ოსმალეთის ეროვნულ ბრძოლის მიმართ...

ეს ბუნებრივად ხდებოდა. ვმოქმედობდით არა მარტო სიყვარულით ოსმალს ხალხისადმი, ამას გვიკარნახებდა კავკასიის პოლიტიკური კონცეპციაც.

ამისათვის მადლობას არავისგან ვითხოვთ, მაგრამ უფლება გვქონდა გვეფიქრა, რომ იმ საბუთში, რომელსაც ხელს აწერს ოსმალეთის სამინისტროს მთელი შემადგენლობა, — გინდ „მეგობარ“ სახელმწიფოს ხათრით, — არ მოგვიხსენიებდნენ, როგორც უცხოელების დამზვერ აგენტებს, სწორედ ის პირნი, რომელთაც სულ ახლო წარსულში, საკუთარ მაგალითზე იგემეს მთელი სიმწარე ჩვენი აწინდელი ეროვნული დრამისა.

ჰაილარ ბამატი

საქართველო და კავკასია

„თეთრი გიორგი“-ს უკანასკნელ ნომერში, ბ. მიხეილ წერეთელი ვრცელ განმარტებას აძლევს თავის თანამოაზრე-შემკითხველებს, თუ რა იყო მიზეზი, რომ მან ჟურნალ „კავკაზ“-ში მუშაობას თავი დაანება.

ბევრ საყურადღებო დებულებათა გარდა, რომელთა გამო მსჯელობა კავკასიური პრობლემის გამორკვევისათვის უსარგებლო არ იქნებოდა, ბ. მ. წერეთელი ბევრ ისეთ აზრებსაც გამოსთქვამს, რომლებიც თითქოს იმ უდიერ კამათს ადასტურებდეს, რამაც უამისოდაც და გაცილებით მასზედ ადრე, სავსებით შერყვნა არა მარტო „კავკაზ“-ის შეხედულებანი, არამედ, ვიტყვი, სავსებით გარყვნა მთელი ქართული პოლემიკაც ემიგრაციაში.

„კავკაზ“-ში მონაწილე ქართველებს აქამდის გვეკამათებოდა ისეთი ეთიკის ხალხი, რომელმაც თუ თავიდგანვე „მოლაღატე“ და „გამყიდველი“ არ გიწოდა, კაცმა რომა სთქვას, სათქმელი და დასამტკიცებელი არაფერი აქვს. მე არავითარი სურვილი არა მაქვს ბ. მ. წერეთელი მათ რიგში ჩავაყენო. განსხვავება და მსგავსება მათ შორის ერთნაირად დიდია. პირველები მხოლოდ ჩვენი, „კავკაზ“-ში მომუშავე ქართველების ლანძღვით იოხებენ თავიანთ „პატრიოტულ“ გულს და თვით კავკასიური პრობლემის რთულ სიძნელეზედ ერთ სიტყვასაც არა ხარჯავენ; ბ. მ. წერეთელი, როგორც ადამიანი მათზედ მეტად გამოცდილი და პოლიტიკურ საკითხებში უკეთ ჩახედული, ლაპარაკობს სწორდ ამ კავკასიურ პრობლემის სიძნელეზედ. განსხვავება ეს არის, და უკვე ეს არის დიდი ნაბიჯი, გადადგმული წინ, ამ უდიერ პოლემიკაში.

მაგრამ არის მსგავსებაც, და გამოიხატება შემდეგში: როგორც ამ

უდიერი პოლემიკის ავტორებს, ისე ბ. მ. წერეთელსაც ჰგონია, რომ კავკასიური პრობლემის თანდაყოლილი ნაკლი, ჩვენი „კავკაზ“-ში მომუშავე ქართველების საკუთარი ნაკლია. ამ დარგში ყველა ეს ჩვენი კრიტიკოსი იმ შეუსაბამობამდის მიდის, რომ ბრალსა სდებენ ზურაბ ავალიშვილს იმის გამო, რომ ოსმალეთმა საქართველოს ტერიტორიის ნაწილი წაიღო და ბოდიშსა ხდიან ნოე ჟორდანიას, რომელმაც ეს ნაწილები თვით გაუბოძა ოსმალეთს.

ბ. მ. წერეთელი ბრძანებს: „კავკაზ“-ის მიმართულება „აღშფოთებას იწვევს მრავალ ქართველთა და სხვა კავკასიელთა შორისაც“-ო. ვინ არიან ეს „აღშფოთებული“ ქართველები — ბ. მ. წერეთელი არ ამბობს და, ჩემის აზრით, კარგსაც სჩადის.

ასეთ „აღშფოთებულ“ ხალხს რომ გავყვეთ, ის შეხედულობაც უნდა გავიზიაროთ, რომ ქართულ ეროვნულ აზროვნებას და ქართულ პოლიტიკურ ეთიკას მხოლოდ ეს ხალხი უნდა ჰქმნიდეს და ზურაბ ავალიშვილს უფლებაც არ უნდა ჰქონდეს საქართველოზედ სწეროს და მის მომავალზედ იზრუნოს. ან მხოლოდ 16—18 საუკუნეთა ქართულ მწერლობაზედ ლაპარაკობდეს, რომელსაც ბ. მიხ. წერეთელი, სულერთია, ქართული ეროვნული კულტურის დარგად არა სთვლის.

განა გასაოცარი არ არის, განა ესეც „კავკაზ“-ში მომუშავე ქართველობის ბრალია, რომ პროფესორი და საქართველოს წარსულის მკვლევარი ბ. მ. წერეთელი, ქართველი ერის მთელი სამი საუკუნის გონებრივ შემოქმედებას გადასაგდბად აცხადებს იმ მოსაზრებით, რომ იგი სპარსული გავლენის შედეგი ყოფილა. ბ. მ. წერეთელი ამას იმავე წერილში ბრძანებს.

მაშასადამე „კავკაზ“-ში მონაწილე ქართველების „აღმაშფოთებელი“ საქციელი აქ არაფერ შუაშია. ყოფილან ისეთი გუნების ქართველები, რომელთაც უკვე ჩვენამდის არა სწამებიათ ბევრი რამ: ფაქტი, ისტორია, ერთა დამოკიდებულება, ერთა ურთიერთზე გავლენა და სხ.

განა გავლენის არჩევანი მუდამ თვით ერზედა ჰკიდია? ჩვენი მეზობელი ერთ დროს დიდი ბიზანტია იყო. რასა ნიშნავს ისტორიაში რაღაც ოთხას-ხუთასი წელიწადი?! მაგრამ სიზმარსა და არაკს გვაგონებს ის ამბავი, თუ რა სწრაფად შესცვალა ეს ბრწყინვალე ბიზანტია ოსმალეთმა. წადით და ამის შემდეგ თქვენის გუნებით მეზობელი და „გავლენა“ აირჩიეთ!...

მაგრამ საქმე არც ეს „დაუპატიებელი“ გავლენაა. საქმე ის არის და ქართველობის კულტურული უნარი იმან გამოხატა სწორედ, რომ არას დროს და არა გარემოებაში, მისი შემოქმედებითი ნიჭი მკვდრად არ დებულა. არსებობს სხვა გარემოებაც. ლიტერატურულ შემოქმედებას, ორიგინალურს თუ წაბადვითს, მთელი ერი ერთად არსად არ მისდევს. ყველგან და ყოველთვის ასეთი შემომქმედი წრე — მცირე და ვიწროა. რამდენი იყო და არის დღესაც ქართველი, რომელიც არავითარ კულტურას არ ჰქმნიდა და არა ჰქმნის. მაგრამ თუ ბ. მ. წერეთლის მსჯელობას გავყევით, გამოდის, რომ კარგი ყოფილა ლუარსაბ თათქა-

რიცხე, რომელიც არავის ჰბაძავდა და უღრან ქართველად მოკვდა და ვერაფერი და შეიძლება მავნე ქართველიც იყო ილია ჭავჭავაძე, რომელიც „კაცია-ადამიანი?!“ უცხო ლიტერატურის წაბაძვით დასწერა. ვლადიმერს ახალ სამწერლო ჟანრის შემოღების შესახებ და არა უკვდავი თხზულების მტკნარი წაბაძვით დაწერაზედ.

ასეთი ეროვნული რიგორიზმი განსაკუთრებით აუტანელი ხდება, როცა იგი კავკასიის ერთა დამოკიდებულების სფეროში გადაგვაქვს. ყველამ იცის, რომ ჟურნალი „კავკაზ“-ი კავკასიის ერთა კონფედერაციის იდეას ქადაგებს. როგორი იქნება ეს კონფედერაცია — ჩვენ ჯერ არაფერი გვითქვამს, სხვათა შორის იმ მოსაზრებითაც, რომ ასეთი ძირითადი საკითხი თვით ჩვენმა ერებმა უნდა გადასჭრან. მაგრამ ზოგი რამის წინასწარი თქმა ეხლავეც შეიძლება. კავკასია კონფედერატიულ ქვეყანად ვერ იქცევა, თუ მაგალითად მისმა სამმა ერმა უთხრა მეოთხეს: ჩვენ სამმა ასე გადავწყვიტეთ და შენ, მეოთხე, გინდა თუ არა, ამას უნდა დაეთანხმოვო. ჩვენ უნდა შევქმნათ ისეთი კონფედერაცია, თუნდა ეს კონფედერაცია სულ ახალის სახისა იყოს, სადაც ყველა ჩვენი ოთხი ერთი ისე მოეწყობა, როგორც ამას მისი ისტორია, ზნე და ბუნება მოითხოვს. ერთი სახელმწიფო, ერთი რეჟიმი, ერთი მთავრობა კავკასიაში არ გამოდგება. ასეთ საბედისწერო ცდას, შესაძლებელია, ის მცირე ერთობაც ზედ გადავავოთ, რომელსაც ჩვენ დღეს ასეთის ვაი-ვაგლახითა ვქმნით და რისთვისაც ქვეყანა ზედ გვესევა.

მთამ რომ თავისათვის რესპუბლიკური წესი შემოიღოს, მე ეს არ გამიკვირდება, ჩვენ გვყვანან ისეთი განათლებული და კეთილშობილი „კავკასიელი“ მოწინააღმდეგენი, რომლებიც, ჩვენდა სამარცხვინოდ, ჩვენ მთიელებს ზემოდან დასცქერიან, ხოლო რესპუბლიკურ წესს სახელმწიფოს ყველაზედ უფრო „პროგრესიულ“ ფორმად აღიარებენ. მაგრამ იქნება სწორედ ჩვენი შემთხვევა იყოს ისეთი შემთხვევა, რომ მთის ცხოვრებას, ყველაზედ უკეთ რესპუბლიკური და თემური წესი მიუდგეს. სამაგიეროდ ქართველი ერი იქნებოდა ყველაზედ უბადრუკი ერი მთელს კავკასიაში, საქართველომ რომ თავისთვის ისევ რესპუბლიკური წესი შემოიღოს. ასე ფიქრობს ბევრი ქართველი დღეს, და ასე ფიქრობს იმიტომ, რომ რესპუბლიკა ჩვენში მენშევიზმ-ბოლშევიზმის სინონიმი, კიდევ იმიტომ, რომ რესპუბლიკა ჩვენში მენშევიზმ-ბოლშევიზმის შემოღებულია. ჩვენში სხვანაირ რესპუბლიკას ვერავინ შექმნის და იგი მუდამ მენშევიკურ-ბოლშევიკური იქნება.

არის სხვა გარემოებაც, რომელსაც აგრეთვე დიდი ანგარიშის გაწევა უნდა. ჩვენი კავკასიელი მეზობლობა, ჩვენი კავკასიური ერთობა და ამ ერთობის გამტანობის იდეის სიმძლავრე დამოკიდებულია იმაზედ, თუ რამდენად შევეჩვევით აგრეთვე იმ განსხვავებასაც ჩვენ შორის, რომელიც არსებობს, შეიძლება მკვეთრადაც, მაგრამ ჩვენს ერთობას არ უნდა სპობდეს. ჩვენ ქართველები ვართ და ქრისტიანები, მთიელები მუსულმანები, მაგრამ კავკასიური მოდგმისა, ადერბეიჯანელები არა მარტო მუსულმანები, არამედ თურანული მოდგმისა, ხოლო სომხები

ქრისტიანები, კულტურულადაც ქართველების ძველი მეზობლები, მაგრამ ტომობრივად ყველა დანარჩენ კავკასიელ ერთაგან განსხვავებულნი.

ასეთ პირობებში, თავის და თავად ცხადია — ყველანი თურქოფილები ვერ ვიქნებით. ამიტომ, ჩვენ, „კავკაზ“-ში მომუშავე ქართველობას არამც თუ არასოდეს არ გვიქადაგნია ეს „თურქოფილობა“ არამედ, ნამუსის წინაშე შეგვიძლიან ვალიაროთ, რომ წინადადება — რათა ჩვენ „თურქოფილები“ ვიყოთ, არც ჩვენთან მომუშავე მთიელ-ადერბეიჯანელებისაგან მიგვიღია. მათ ძალიან კარგათ იციან, რომ ჩვენ, ქართველებს „სათურქოფილო“ არაფერი გვაქვს. ჟურნალი „კავკაზ“-ი ქადაგებს მხოლოდ კავკაზოფილობას და, პოლიტიკურის მოსაზრებით კარგსამეზობლო განწყობილების დამყარების სურვილს ოსმალეთსა და კავკასიის შორის, მიუხედავად იმისა, რომ ოსმალეთისა და კავკასიის ორი ერის შორის, ჯერ კიდევ გუშინ, სადავო საქმე მოხდა. მაგრამ შეუძლებელია ანგარიში არ გაუწიოთ იმ გარემოებას, რომ ქართველებისა და სომხების გარდა, კავკასიაში ბინადრობს და ჩვენთან ერთად კავკასიის ყველა ერთა დამოუკიდებლობის მომხრეა, ორი ისეთი ერი, რომელთაგან ერთი — ადერბეიჯანი, ოსმალეთივით თურანის მოდგმის ტომია, ხოლო მეორე — მთიელები, ოსმალს ერივით მუსულმანები არიან, რომელთაც შეუძლებელია დაუშალოთ, კულტურულ-ტომობრივი თუ კულტის ერთობა ჰქონდეთ.

პოლიტიკური ტაქტი მოითხოვდა, რომ ჩვენ ქართველებს, ასეთი მოვლენისათვის წარა-მარა და უმიზეზოდ „თურქოფილობა“ არ გვეწოდებინა და ისიც იმ შინაარსით, რომელსაც დემაგოგია ანიჭებს. მაგრამ ამის მიღწევა შეუძლო გახდა, რადგან უჭკუო დემაგოგიამ ჩვენ, ქართველებიც „თურქოფილებად“ მოგვანათლა.

ასეთია მდგომარეობა. ასეთია „კავკაზ“-ის მიმართულება, თუ შევხედავთ მის ნამდვილ სახეს და არა იმ პროფილს, რომელსაც, აგერ რამდენი წელიწადია, სხვა და სხვა ცალთვალა „ხელოანი“ ხატავს.

როგორ უდგება ყველა ამ საკითხებს ბ. მ. წერეთელი, რომელსაც, როგორც ჩვენ უკვე ვსთქვით, გაბოროტებულ ხალხისაგან წამოწყებულ კამათში მსჯელობის კილო შეაქვს.

ავტორის აზრი თითქმის მკაფიოა. კავკასიის ერთა შორის კონფედერატიული სისტემის დამყარების აზრი მისთვის მისაღებია, მაგრამ საძნელო, რადგან მისი ორი ერი, ერთი კავკასიურ-მუსულმანური მთა და მეორე თურქულ-მუსულმანური ადერბეიჯანი — თურქოფილური ერებია. მაგრამ კავკასიის კონფედერაცია - დამოუკიდებლობა, ავტორის აზრით, მაინც შესაძლებელი ყოფილა და ამის გამოსავალს, წმინდა კავკასიურს (სხვებმა შეიძლება იფიქრონ, რომ იგი წმინდა „ქართულია“) თითონვე იძლევა. კავკასიის კონფედერაციის განხორციელება ბ. მ. წერეთლის აზრით, შესაძლებელი იქნება, თუ დანარჩენი კავკასიის ერები საქართველოს გარშემო მოიყრიან თავს და ისე ააშენებენ ამ კონფედერაციას.

მე არა მსურს ბ-ნ მ. წერეთლის ეს შეხედულება, რომელიც ავტორის მსჯელობაში ყველაზედ თვალსაჩინოა, ჩემის გადმოცემით შერყვნილი გამოვიდეს. ამიტომ მე განსაკუთრებით აღვნიშნავ, რომ არაფერს ურიგოს და, ჩემის აზრით, მეორეხარისხოვანს, ბ. მ. წერეთელი ჩვენ კავკასიელ მეზობლობას არ სთავაზობს. ის გამოსთქვამს იმ მარტივ და მართალ ისტორიულ დებულებას, რომ კავკასიაში ერი, სახელმწიფოებრივად მოწყობილი და ნამდვილი კავკასიური პოლიტიკით აღჭურვილი მარტო საქართველო იყო. ეს მართალი ისტორიული დებულებაა. ამ ნიადაგზედ თავის დროზედ, დავით აღმაშენებელმა დიდი სტილის კავკასიური პოლიტიკა აწარმოვა.

მაგრამ როგორ დავარწმუნოთ, ქართული მენშევიზმის შემხედვარი ჩვენი კავკასიური მეზობლები, რომ საქართველო დღესაც ის არის, რაც დავით აღმაშენებლის დროს იყო?! ევროპაში ახალი იდეები ჰქუხან, ერები სახელმწიფო წესებს სცვლიან და თავიანთ ცხოვრებაში განახლება შეაქვთ. ქართველობამ კი მენშევიზმი ემიგრაციაშიაც ვერ მონელა. ამიტომ ის, რასაც ასეთ პირობებში ბ. მ. წერეთელი ბრძანებს, მხოლოდ ცარიელი სურვილია, რომ ჩვენმა თხამ მგელი დაიჭიროს.

ძველი საქართველოს პრესტიჟი კავკასიაში, ძლიერმა მეფეებმა, გამარჯვებულმა ომებმა, ჭკვიანმა პოლიტიკამ, მრავალ-ფეროვანმა ქართულმა კულტურამ და მთლიანმა ქართველმა ერმა შექმნა. და ესეც ერთის დაკვრით არ მომხდარა. საჭირო იყო ასი წლის დაულალავი ბრძოლა, დაწყებული ბაგრატ მესამის მიერ, რომ ეს ბრძოლა დავით აღმაშენებლის მარჯვენით, ძლიერი ქართული მონარქიის შექმნით დაგვირგვინებულიყო. დღეს კი, ჩვენს წინაშე სდგას არა საქართველოს პრესტიჟის საკითხი კავკასიაში, არამედ ქართველი ერის ხსნის საკითხი. დავით აღმაშენებლის შემდეგ საქართველომ კი არ იმატა—იკლო. გაიზარდნენ ჩვენი მეზობელი ერებიც. მაგრამ ჩვენ კიდევ შეგვეძლო ჩვენი ქართული როლი გვეთამაშა კავკასიაში, ჩვენ რომ კავკასიელ ერების სურვილს მივმხვდარვიყავით, მათში გავრეულიყავით, წარა-მარა მათ „თურქოფილობაზედ“ და საქართველოსადმი „მტრობაზედ“ არ გვებღავლა და მათთვისაც ერის ღირსება შეგვერჩინა. თუ რა კილო შეიჩინა ქართულმა ემიგრანტულმა პრესამ კავკასიელ ერთა შესახებ წერაში, ამის წინააღმდეგ პროტესტს ბ. ლეო კერესელიძე „თეთრი გიორგი“-ს იმავე ნომერში ბეჭდავს, რომელშიაც ბ. მ. წერეთლის წერილია დაბეჭდილი. ასე არ იქცეოდა საქართველო დავით აღმაშენებლის დროს. კავკასიური პოლიტიკის მესაქე მეფემ ჯერ ცოლი მოიყვანა ჩრდილო კავკასიიდან, მერე თავისი ასული თამარ მიათხოვა შირვანის სულთანს. იმ დროში და კავკასიური პოლიტიკის წარმოებისათვის ამ ფაქტებს დიდი მნიშვნელობა ჰქონდათ.

რა უნდა წაუყენოთ ამ ფაქტებს ჩვენს დროში, როცა საქართველო არამც თუ სამეფო აღარ არის, ისტორიულმა გარემოებამ ჩვენ და დანარჩენი კავკასიელი ერები თანაბარ უფერულ პირობებში ჩაგვყენა? თუ ფაშისტ ბ. მ. წერეთელს ჯერ კიდევ საბოლოოდ ვერ შეუთვისე-

ბია ის მთავარი ფაშისტური დებულება, რომ ფაშისტი არასოდეს და არც ერთ ყოფაში მარქსისტს არ უნდა იცავდეს, მით უმეტეს თუ ეს მარქსისტი ყოფილი „მთავრობაა“, რომელმაც ქვეყანა დალუბა; მას-კი ჟორდანია ისევ ქართული ეროვნული სიმბოლო ჰგონია? საქართველოს პრესტიჟზედ ლაპარაკი ნაადრევია, იგი უნდა გამრთელდეს ჯერ შიგნით, რომ შემდეგ დანარჩენ კავკასიაშიაც ჰქონდეს მნიშვნელობა.

არსებობს მხოლოდ ერთი გზა, რომ საქართველომ მართლა ითამაშოს კავკასიაში ის როლი, რომელსაც ბ. მ. წერეთელი მისთვის მოითხოვს. საქართველომ მაგრად უნდა ჩასჭიდოს ხელი კავკასიური მთლიანობის იდეას, იგი პირველი უნდა გამოდიოდეს კავკასიელ ერთა თანასწორობის მებაირადტრედ და თან ჩაიყოლიოს იმ ბრძოლაში, რომელიც ჩვენს წინაშე იშლება. ამას მოითხოვს სწორედ გაგებულ საქართველოს ინტერესი.

შ. ამირეჯიბი

ერთა თვითგამორკვევის უფლება იმარჯვებს!

ეროვნული უფლების დაცვას გრძელი წარსული აქვს. თვითეული ერთი იბრძოდა ეროვნული სახის შესანარჩუნებლად და განსამტკიცებლად. ისტორიის გასწვრივ, ეს ბრძოლა ჩვეულებრივ უღმობელი და დაუნდობელი სახით სწარმოებდა. ხშირად ერთ ერს ან ხალხს, მეორე ერთ თუ ხალხი ამოუქამია, ერთ ერს მეორე შეუსვამს და გაუთქვეფია. მრავალი წვრილი და ხშირად დიდი ერებიც, რომელთაც თავიანთ მოღვაწეობით საკაცობრიო ისტორიაში დიდი კულტურული და ცივილიზატორული წვლილი შეუტანიათ, დედამიწის ზურგიდან აღგვილან და მათი წარსული ახლა მხოლოდ არქეოლოგიებისა და ფილოლოგ-ლინგვისტების კვლევის საგნად გამხდარა. თვითეულ ერს მედგარი და შეუპოვარი ბრძოლის მეოხებით, უდიდესი მსხვერპლის გაღებით, თავისი ეროვნული მეობა განუმტკიცებია.

დროთა მსვლელობაში კავკასიის ერებსაც დიდი ქარტახილი გადაუტანიათ. ვინ არ გნებავთ, რომ ამათ არ შემოსეოდა, მოყოლებული ძველ კულტურულ ერებიდან, გათავებული შორეულ აზიის ველური ბრბობამდის, მის ზურგზე გადადიოდნენ და კავკასიელ ხალხთა ეროვნულ და ფიზიკურ არსებობას, საუკუნეთა განმავლობაში, აჩანაგებდნენ. მიუხედავად ამისა, დღემდის თავიანთი ენა, ზნე-ჩვეულება, ხასიათი მათ ყველას მოუტანიათ. მართალია, ხშირად დაუკარგავთ ეროვნული დამოუკიდებელი არსებობა, მაგრამ როგორც კი დრო და მოხერხებული პირობები უპოვიათ, მტრები თავიდან მოუშორებიათ და საკუთარ ფეხზე დამდგარან.

ერთი ერის მიერ მეორე ერის დამორჩილება-დაპყრობა ისტორიას

წითელი ზოლივით გასდევს. ძალმომრეობა უფლებად გადაიქცა; მორევის პრინციპს კოდიფიკაცია მოუხდინეს და ერთა თვითგამორკვევის უფლება არარად აქციეს. საკმარისია მთელი დედა-მიწის ზურგის დანაწილებას თვალი გადაავლოთ, რომ აშკარად დავინახოთ, თუ როგორ უსამართლოდ არის დაკავებული მთელი სამყარო და რა მრავალი ერები არიან დიდი ერების ბატონობის ქვეშ მოქცეულნი.

მთელი ქვეყნის უსამართლო განაწილებას სხვა დიდი უსამართლობა მისდევს. დიდ სახელმწიფოების მიერ დაკავებულ ფართო ტერიტორიებზე სცხოვრობენ მრავალი პატარა ერები, რომლებიც დიდი სახელმწიფოებისაგან დიდ ეროვნულ ჩაგვრას განიცდიან. აქ ერთა თვითგამორკვევის უფლება, ერთა დამოუკიდებლობის პრინციპი მიწასთან არის გასწორებული. შემოავლეს გარდაუვალი ზღუდე თავიანთ სამფლობელოს, შიგ სხვას არ აჭაჭანებენ. უცხო ქვეყნის საქონელს არ უშვებენ; ნედლი მასალის გარედ გატანას აფერხებენ და ბრძანებლობენ, როგორც მოეპრიანებათ. მთელი ქვეყნის ნედლი მასალის 85 პროცენტი დიდი ბრიტანეთის, შეერთებული შტატების და საბჭოთა რუსეთის ხელშია. ხოლო დანარჩენ 70 სახელმწიფოს ნედლი მასალის 15 პროცენტი დარჩენიათ.

ყველაზე მძიმე პირობებში გერმანიის დიდი სახელმწიფო იმყოფება. ოთხმოც მილიონი მცხოვრებით იგი მომწყვდეულია, შედარებით სხვებთან, სულ პატარა მიწა-წყალზე; მის, უაღრესად განვითარებულ მრეწველობა-ვაჭრობას ნედლი, დასამუშავებელი მასალა აკლია და საქარხნო წესით დამუშავებულ საქონელს ბაზრები არა აქვს. გარდა ამისა, მის მცირე ტერიტორიაზე არც ერთი უცხო ერის შვილი არ სცხოვრობს, არც ერთ პატარა ერზე არა ბატონობს და არც ერთი დიდი ერის ნაწილი არ უპყრია.

ექვს გარეშეა, ასეთ პირობებში, გერმანიას ახლა ყველაზე თამამად შეუძლია წამოაყენოს ერთა თვით გამორკვევის პრინციპი, პატარა ერთა დამოუკიდებელი არსებობის მცნება. გერმანია ერთა თვითგამორკვევას მოითხოვს, ხოლო, ოდესღაც ცნობილი დიდი ერები, რომლებიც ერთა თავისუფლებისათვის იღწვოდნენ, ერთა თავისუფლების დროშა დაბლა დახარეს და, თავისდა უნებურად, გერმანიას გადასცეს.

თვით დიდი მსოფლიო ომის დროსაც გერმანიის იმპერატორის მთავრობამ დაშალა დიდი რუსეთი, მის ყოფილ სამფლობელო ტერიტორიაზე მრავალი ეროვნული სახელმწიფოები წარმოშობა. ბევრმა მათგანმა შეინარჩუნა თავისი ეროვნული დამოუკიდებელი სახელმწიფო, ხოლო ბევრმა დაჰკარგა და რუსეთმა კვლავ თავისი ბატონობის უღელი დაადგა. გერმანიის დამარცხებამ, ხელი შეუწყო რუსეთის ბოლშევიკურ მთავრობას, კავკასიის ერებიც ხელმეორედ დაეპყრო.

მსოფლიო ომის შედეგად დადებულმა ვერსალის ზავმა, ერთა მდგომარეობა თუ არ გააუარესა, არ გაუუმჯობესებია. შუაგულ ევროპაში ზოგიერთ ერებს მოგლიჯა თავისი ნაწილები და უცხო ერს გადაულოცა. ვილსონის 14 პუნქტი ამაო სიტყვებად გადაიქცა და ერთა

თვითგამორკვევის უფლება შუაგულ და სამხრეთ-აღმოსავლეთ ევროპაში ფეხქვეშ გაითელა. გარდა ამისა, ვერსალის ზავის მეოხებით, ერთსა და იმავე ხალხს — სისხლით და ხორციით, ენით და კულტურით, — საერთო ცხოვრების უფლება არ მისცეს და ერთი მეორეს მოაშორეს.

ამ რიგად, ოცი წლის განმავლობაში ილახებოდა ერთა თვითგამორკვევის პრინციპი, იჩაგრებოდნენ ერები. ამ შემთხვევაშიაც პირველად გერმანიამ აღიმალლა ხმა უსამართლობისა და ერთა ჩაგვრის წინააღმდეგ. უსისხლოდ და უომრად ავსტრია შემოიერთა, სამ მილიონ ნახევარი გერმანელი ჩეხო-სლოვაკების სახელმწიფოს გამოჰგლიჯა ხელიდან და გერმანელი ერის ნაწილი გერმანელებსავე მიაკუთვნა. გერმანიისავე მეოხებით პოლონეთმა და უნგრეთმა თავისი ნაწილი მიიღეს. თვით ჩეხებსა, სლოვაკებსა და კარპატიის უკრაინელთა შორის შეიქმნა თავისუფალი ერის მთავრობა, ერთა კავშირის ნიადაგზე.

ამ სახით გერმანიის მეოხებით გაიმარჯვა ერთა თვითგამორკვევის პრინციპმა და ეროვნული უფლება სინამდვილედ იქცა. ამას ზედ დაეკეცა სამხრეთ ევროპის სხვა სახელმწიფოების სავაჭრო ხელშეკრულებათა დადება გერმანიასთან და ეს კავშირი მცირე აზიის სახელმწიფოს, ოსმალეთამდის გაფართოვდა. დასახლებული კავშირით და ახლად მომხდარ, ეროვნებათა განთავისუფლების მეოხებით, სამუდამოდ დაიშალა მცირე ანტანტის კავშირი, და, რაც უფრო დიდ მნიშვნელოვანია, რუსეთის (ძველი და ახალის) მუდმივი მისწრაფება, — პანსლავური იდეა. ჩვენ ვფიქრობთ, უკანასკნელი მოვლენებით რუსეთს სამუდამოდ გზები მოექრა და იგი ბალკანეთის არეზე ველარ გამოჩნდება. მისი, ევროპის დამლუპველი პანსლავური პოლიტიკა, სამუდამოდ დასამარდა და მის ნანგრევებზე წარმოიშვა ძლიერი კავშირი, რომელიც აღმოსავლეთისაკენ, შავი ზღვის გასწვრივ, ფართო გასაქანს მოითხოვს.

ამ საპერსპექტივო კავშირს წინ უძღვის ერთა თვითგამორკვევის უფლება და შორს აღარ არის ის დრო, როდესაც ეს აქლემი რუსეთის კავშირის წინაც დაიჩოქებს და ბოლშევიკურ კავშირსაც, როგორც ჩეხო-სლოვაკიას, განკითხვის დღე დაუდგება.

გერმანიამ ზურგი შეაქცია დასავლეთს, აქეთ სადაო და მისაღები არაფერი აქვს. პირი აღმოსავლეთისაკენა ჰქნა, შავ ზღვაზე გამოდის და თავის მომავალს აღმოსავლეთისაკენ ეძებს. მაგრამ აქ არის გაწოლილი მოსკოვის საზღაპრო გველაშაპი, რომელიც დასწოლია სხვა და სხვა ერებს, უკრაინას, კავკასიას, თურქისტანს და უწყალოდ ანადგურებს ამ ხალხების სულიერ და ნივთიერ ავლა-დიდებას; ეს უმდიდრესი ქვეყნები სათარეშოდ გაუხდია, შიგ არავის უშვებს და ჯიჯგნის, როგორც ესურვება. მაგრამ, როგორც უკვე აღვნიშნეთ, განკითხვის უამი მოახლოებულია და კავკასიის მკვიდრნიც მზად უნდა იყვნენ.

თუ როდისმე კავკასიის ერთა შორის ერთობა და კავკასიის ერთგული პატრიოტობა საჭირო იყო, სწორედ დღეს ეს უდიდესი მოვალეობაა.

აქ ცუდლუტობას, აქეთ-იქით ცქერას, ადგილი არ უნდა ჰქონდეს. კავკასიის ყველა ერებმა ერთსულოვნად უნდა იმუშაონ თავისი დამოუკიდებლობისათვის და არც ერთ უცხო სახელმწიფოს წინაშე თავი არ უნდა მოიხარონ, უკეთუ რომელიმე მეზობელი ერთი ბოხჩის ოდენა ადგილის დაკავებას მოისურვებს. კავკასია კავკასიელთათვის!

ვლ. ახმეტელი

პოლიტიკა და პატრიოტიზმი

ჟურნალ „პრომეთე“-ში, როდესაც ჯერ კიდევ ქართველების ხელში იყო, № 136—137, 49 გვერდზე, ვკითხულობთ ფრანგულად შემდეგს განცხადებას: „ჩვენ მივიღეთ შემდეგი კომუნიკე: — კავკასიის კონფედერაციის საბჭომ მიიღო პრესის ცნობა, რომლის მიხედვით, იტალიის, გერმანიის და პოლონეთის მთავრობათ მიერთვით ნოტა, არამეგობრული განწყობილებით ოსმალეთისადმი; და კატეგორიულად აცხადებს, რომ ასეთი ნოტით არასოდეს არ მიუმართავს ზემოაღნიშნულ მთავრობათათვის არც საბჭოს და არც რომელიმე მის ნაწილს (ადერბეიჯანის, საქართველოს თუ მთიელთა).“

„საბჭო სარგებლობს შემთხვევით, განაცხადოს კიდევ ერთხელ, რომ მეგობრული ურთიერთობა ოსმალეთთან იყო და არის ერთერთი ბაზა, რომელზედაც მას (კ. კ. საბჭოს) იმედი აქვს დაამყაროს დამოუკიდებლობა და ბედნიერება კავკასიელ ერებისა.“

მკითხველს ეხსომება, რომ ესეთი „დემანტი“ დასჭირდა „კავკასიის კონფედერაციის საბჭოს, ე. ი. „ბრიუსელის პაქტის“ ავტორსა და გამნაღდებელს, იმ ცნობის გამო, რომ იტალიისა და პარიზის პრესაში გამოქვეყნდა ცნობები, ვითომ საქართველოს ყოფილ მთავრობას წარედგინოს ზემოაღნიშნული შინაარსის ნოტა, დასახელებულ მთავრობათათვის.

ჩვენ არ შევდივართ იმის განხილვაში, თუ რად დასჭირდა „კ. კ. საბჭოს“, „დემანტის“ გაკეთება იმ ბრალდებაზე, რომელიც ეხებოდა საქართველოს ყოფილ მთავრობას; არც იმისაში, იყო თუ არა, იტალიური, პარიზული და ქართული პრესის საპოლემიკო ამბავის გამო, ეს „დემანტი“ — „კიამანტი“.

გვინდა მხოლოდ მკითხველის ყურადღება მივაქციოთ იმ უცნაურ გარემოებას, რომ „ბრიუსელის პაქტის“ ავტორები და ხელმძღვანელები, — რომელთა შორის პირველი ადგილი უჭირავს საქართველოს ყოფილ მთავრობას — არსებითად, პოლიტიკური გაგებით, ოფიციალურად აცხადებენ სწორედ იმას, რაც დასწერა ბ-ნმა ბამატმა საგაზეთო წერილში — სამხრეთის საზღვრების შესახებ.

მართლაც, აბა შეადარეთ:

მენშევიკური „დემანტი“: —
 „მეგობრული ურთიერთობა ოსმა-
 ლეთთან იყო და არის ერთერთი
 ბაზა, რომელზედაც მას (კ.კ. საბ-
 კოს) იმედი აქვს დაამყაროს და-
 მოუკიდებლობა და ბედნიერება
 კავკასიელ ერებისა“.

ბ-ნი ბამატი: —
 „კავკაზ“-ის მიმართულება ; სც-
 ნობს სამხრეთის იმ საზღვრებს,
 რომელიც დღეს არსებობს კავკა-
 სიასა, ოსმალეთსა და ირანს შო-
 რის“.

განსხვავება არავითარი პოლიტიკურ არსებაში! მხოლოდ სიტყვი-
 რი გამოხატულება სხვა და სხვა ნაირი; რადგან, რასაკვირველია, ვერც
 ერთ პოლიტიკურად მოაზროვნე ადამიანს (გინდ ქართველს, გინდ
 სხვა კავკასიელს და მეტადრე უცხოელს) ვერ შეიყვანთ შეცდომაში
 ამ ორი დებულების ვითომდა სხვადასხვაობით. მაგრამ შინაურ ფრონ-
 ტზე სადემაგოგიოთ, უფიცი „ობივატელის“ ასაყოლიებლად და მეტა-
 დრე ქართველისა, — საკმარისია; რომ მოეწყოს ყოვლად თავშეუდე-
 ბელი მიტინგი, როგორც იყო, მაგ., 4 ქრისტიანობისთვის, დამფუძნე-
 ბელი კრების თავმჯდომარის ორი ამხანაგის თავმჯდომარეობით;
 რომ ააყვავო და მიუსისინო „საზოგადოება“ მოწინააღმდეგეს (მაგ-
 რამ მოწინააღმდეგეს სულ სხვა ნიადაგზედ და არა საზღვრების ცნო-
 ბისა გამო); აიყოლიო „ახალგაზრდული პრესა“ და სხ. და სხ., რომ —
 საკუთარი მენშევიკური წარსულის დანაშაული ღრიანცელში დაჰფა-
 რო და სხვას მოახვიო თავზედ.

იმავე მენშევიკურ-დემაგოგიურ სერიაში ექცევა ის გარემოებაც,
 რომ იმავე „კავკასიის კონფედერაციის“ მოტრფიალე ბ-ნი ბამატი
 (ჩრდილოეთ კავკასიის ყოფილი საგარეო საქმეთა მინისტრი და წარმო-
 მადგენელი) გამოაცხადო კავკასიისა და საქართველოს მტრად „თურქო
 ფილოზოფისათვის“ და თურქოფილი კი არა, თურქი და პანთურქისტი
 ბ-ნი რასულ-ზადე, კავკასიისა და საქართველოს მეგობრად და იყოლიო
 მოკავშირედ.

რა არის ეს თუ არა დემაგოგია?

მაგრამ მთავარი უბედურება ჯერ კიდევ ამაში არ არის. მთავარი
 ის არის, რომ ესეთი პრიმიტიული საშუალებით, ბ-ნი ჟორდანიას ახერ-
 ხებს, თითონ ნაკლებად გამოჩნდეს, თავისი პრესა ნაკლებად ალაპარა-
 კოს და ქართველი ნაციონალისტებისა და ზოგიერთ ახალგაზრდების
 პრესაც სხვას მიუსიოს, სხვისი ხელით ნარი გლიჯოს. აი რა არის საქ-
 წუხარო.

ჩვენ უკვე ვწერდით (იხ. „კავკასია“ № 8-9) რომ საქართველოს არ
 შეუძლიან მთლად გადაჰყვეს ერთ რომელიმე პოლიტიკას; რომ პოლი-
 ტიკა და პატრიოტიზმი ვერავისი მონოპოლია ვერ გახდება; რომ ეს სა-
 ხიფათოა საბოლოო მიზნისათვის, რომ ისტორიულმა (ძველმა თუ ახალ-
 მა) პრაქტიკამაც დაამტკიცა ესა და მით უფრო სავალალოა განმეორე-
 ბა წარსული შეცდომისა. როცა რომელიმე პატარა ერს უკვე აქვს საკუ-

თარი სახელმწიფო, მაშინაც შეუძლებელი და საშიშია მისთვის ერთი გეზით მუშაობა და როცა იგი ჩვენსავით მხოლოდ თავის უფლებისა და თავისუფლების მაძებარია, ყოვლად დაუშვებელი დანაშაულია ასეთი მონოპოლიური და მოლიპული გზით სიარული.

პოლიტიკა და მეტადრე პატრიოტიზმი სხვა და სხვა ნაირი ზომისა და წონისა შეიძლება იყოს, სხვა და სხვა ნაირი ფერისა და აღტყინებისა, მიზანშეწონილებისაც, და ხალხი, თუ ეროვნულად მომზადებულია, ამ სხვა და სხვანაირობას ერთნაირი მსხვერპლმოტანით უნდა იყენებდეს სამშობლოსათვის, უნდა ეჯიბრებოდეს ერთმანეთს, უკეთესად და მაქსიმალურად გამოყენებაში საერთო მიზნისათვის; და დაქსაქსული ემიგრაცია კი ეჯიბრება ერთმანეთს, ერთმანეთის ჩაწიხვლასა და დასუსტებაში საერთო და ვერაგი მტრის წინააღმდეგ ბრძოლაში, რომელსაც უჭირავს ჩვენი ტერიტორიაც, სახელმწიფოც და ხალხსაც ზნეობრივად, მატერიალურად და ეროვნულად აწამებს და ანადგურებს.

პოლიტიკის გონივრული წარმოებისათვის საჭიროა ახალგაზრდული გრძნობების აღტყინებაც, ოცნებაც, ისტორიულ საზღვრამდე და იქითაც გადატანილი, — ეს ჯანსაღი ეროვნული ორგანიზმის თვისებაა, მაგრამ რეალური პოლიტიკის მწარმოებელი, მარტო ასე და ამით ვერ განსაზღვრავს თავის მოქმედებას, თუ არ უნდა დაღუპოს ქვეყანა; და, აი, რა საუცხოვო მაგალითმა გაიარა ჩვენ თვალწინ სწორედ ეს, ჩვენი საკუთარი დაბნეულობის დროს. ჩეხოსლოვაკიის ახალგაზრდობა, არა ნაკლებად ჩვენსაზედ პატრიოტულად აგზნებული რაღა თქმა უნდა, არა მარტო გაჰკიოდა სახელმწიფოს საზღვრების დაცვაზედ და ომზედ მტერთან, არამედ იარაღსაც ისხავდა და აჩხარუნებდა, მაგრამ გონიერებამა სძლია და ბენეში და მისი მთავრობა გადადგა, გულისწუხილით ბევრი რამ დასთმო ტერიტორიალურად და მოსახლეობით, ახალმა მთავრობამ გამოიცივალა ორიენტაცია და მეგობრები... მაგრამ, ყველაქ ეხლა იცის (მტერმაც, მეგობარმაც, შინაურმაც და ობიექტიურად მოაზროვნემაც), რომ ამით ჩეხოსლოვაკია გადარჩა სრულ განადგურებას. განა ჩეხოსლოვაკიის ახალგაზრდობას ამით პატრიოტული სულისკვეთება დააკლდა? განა ყოფილმა მთავრობამ „გაჰკიოდა ქვეყანა და მოღალატედ იქცა“ იმიტომ რომ „ტერიტორია საუკუნოებრივ მტერს დაუთმო“? ან ახალი მთავრობა „ჩასაქოლია რომ ორიენტაცია შეიცვალა“ და სხ.? რითაც ზოგიერთი ჩვენი ახალგაზრდა ისეთი გაშმაგებით კორიანტელს აყენებს სწორედ საქართველოს დამღუპველი, ყოფილ მთავრობის სასიამოვნოდ და მოხერხებული გავლენით „კავკაზ“-ისა და „კავკასიის“ წინააღმდეგ, რომელსაც არაფერი არც დაუთმია და არც მის ხელთაა რისამე დათმობა და „გაყიდვა“.

როგორ, ახალგაზრდობასა სჯერა, რომ ადამიანები, რომელთაც მთელი თავისი ხანგრძლივი ცხოვრება სამშობლოს სამსახურისათვის შეუწირავთ და მრავალჯერ მხოლოდ შემთხვევით გადარჩენილან სიკვდილს მტერთან ბრძოლაში, — დღეს სამშობლოს მტრები გახდნენ და გუშინდელი არა მცნობნი არა მარტო საქართველოს დამოუკიდებლო-

ბისა, არამედ ავტონომიისა და სახელისაც კი — ისე გაპატრიოტდნენ, რომ მათთან ლაპარაკისა და შერიგების კილოც კი გამოსაძებნად მიაჩნიათ? ესეთი აბრუნდის მოხდენა მხოლოდ ემიგრანტულ ფსიქოლოგიას შეუძლიან და ბოროტების თითსა და ენას.

საჭიროა, ქართველმა პატრიოტულმა ახალგაზრდობამ შეიგნოს საქართველოს მდგომარეობის სირთულე და კიდევ არ ამძიმებდეს ზედმეტი გაბოროტებითა და შხამით. დეე, ყველამ ისე აკეთოს პატრიოტული საქმე, როგორც თითონ ესმის და დემაგოგიისა, დაბეზღებისა და სიყალბის მეთოდები დარჩეთ იმ დაობებულ მენშევიკებს, რომელნიც ამაზედლა ამყარებენ თავიანთ გახუნებულ პოლიტიკურ კარიერას. ნაციონალისტებს ეს არ ეკადრებათ.

რ. გაბაშვილი

ა თ ა თ უ რ ჭ ი

ბრწყინვალე და უნიჭიერესი მხედარი, უდიდესი და იშვიათი სახელმწიფო მოღვაწე, საყვარელი და ძლიერი ბელადი....

ასეთი იყო კაცი, რომელსაც დღეს მთელი თურქეთი დასტირის.

ის მოევლინა როგორც მხსნელი ჩვენს მეზობელ ერს, მისი ისტორიის მეტად დრამატიულ მომენტში. მაშინ, როდესაც თურქეთისათვის ყველაფერი დაკარგული იყო: ომი წაგებული; დედა-ქალაქი გამარჯვებულ მოკავშირეთა ხელში; თურქეთის ბატონი — მორწმუნეთა დიდი ხალიფი, ოსმალეთის სულთანი, „საპატიო“ პატიმარის მდგომარეობაში — სტამბოლს. „არსაიდან ხმა, არსით ძახილი“. და, აი, სწორედ ამ დროს, როდესაც სტამბოლის ხელმძღვანელნი, აღმოსავლური ფატალიზმით მზად იყვნენ გამარჯვებულთ და გარემოებას დამორჩილებულ-იყვნენ, აჯანყდა პიროვნება უნაკლო და მეთაურისათვის საჭირო ღირსებით დაჯილდოებული — ქემალ ფაშა.

ბავშვობიდანვე, ალი-რიზა-ბეის ვაჟი, იჩენს დამოუკიდებელ ბუნებას, ის იძულებულია ჯერ რელიგიურ და მერე სამოქალაქო სასწავლებელს გამოემშვიდობოს და მხოლოდ სამხედრო სასწავლებლის მძიმე დისციპლინას ეგუება მისი სულიერი განწყობილება. აქ მუსტაფა-ქემალის ნიქს ფართე ასპარეზი ეშლება, ის ახალგაზრდული გატაცებით მონაწილეობს ყოველ ფიზიკურ ვარჯიშობაში და განსაკუთრებული გულმოდგინებით ეწაფება რთულ მეცნიერულ შრომას. ის იყო იმდენად უნაკლო და დასრულებული ყველა დარგში, რომ ერთი მის მასწავლებელთაგანი, რომელსაც, სხვათა შორის, მასავით მუსტაფა ერქვა, ერთ დღეს უბნება: „ამიერიდან, ჩვენ გიწოდებთ ქემალ“-საო (რაც ნიშნავს

უნაკლოს). მან სავსებით გაამართლა ეს სახელწოდება, — უნაკლო მოწაფე, ის დიდი ომის უნაკლო მხედარი არის — განმათავისუფლებელ ბრძოლების უნაკლო ფაშა.

მან მაქსიმალურად და ბრწყინვალედ გამოიყენა თავისი ერის რაინდული და მხედრული თვისებანი. იმ დროს, როდესაც ყველას ეგონა, ოსმალეთი საბოლოოდ „საოპეკუნო სახელმწიფოთა“ რიგში მოექცაო და მის მიწა-წყალს ლოიდ-ჯორჯები და ყველა ვისაც არ ეზარებოდა, წაღმა-უკულმა ანაწილებდნენ; მაშინ როდესაც საბერძნეთი, სპარტა-ათინის ძველებური ძლიერების მოგონებით გატაცებული, ახლო-აღმოსავლეთში გეგემონიაზედ ოცნებობდა, ანატოლიაში გაჭრილი „უნაკლო ფაშას“ საქმიანობა ყველას უმნიშვნელო ეპიზოდად ეჩვენებოდა. აი აქ, ანატოლიაში შეჰქმნა დიდმა თურქმა ის ძლიერი ჯარი, განსახიერება მისი ერის ტრადიციისა და ნაზიარები სამშობლოს სიყვარულით. მდინარე სანკარიის ჭაობები მოწმენი არიან იქ შეტყუებული ლოიდ-ჯორჯის მიერ გამხნეებული ბერძნების უმაგალითო დამარცხებისა; თურქ მეომრებმა ამ მდინარის ნაპირად უწოდეს თავიანთ ბელადს: **გაზი — გამარჯვებული**. ამის შემდეგ ლოზანის კონფერენციაზედ გაუქმებულ იქმნა სევრის ხელშეკრულება, დამამცირებელი თურქებისათვის. მათ დაიბრუნეს დამოუკიდებლობა და მოკავშირეების მიერ დაკავებული ტერიტორია.

თურქეთის რესპუბლიკის დამაარსებელი და მისი პირველი პრეზიდენტი ქემალი, გვევლინება როგორც განსახიერება გენიალური სახელმწიფო მოღვაწის ტიპისა, რომლითაც სამართლიანად ამაყობს მისი სამშობლო. მისი დიდი რეფორმები, როგორც მაგალითად, მრავალცოლიანობის გაუქმება, ქალის განთავისუფლება, ხალიფატის გაუქმება, თანამედროვე მომენტისათვის საჭირო სამოქალაქო და სისხლის სამართლის კანონმდებლობა და სხვ. — იმდენად მნიშვნელოვანია, რომ მათი შეფასება საყოჩნალო წერილში შეუძლებელია.

მან მოახდინა თავის ქვეყნის სრული სოციალური, პოლიტიკური და ეკონომიური გარდაქმნა. მან შეჰქმნა ახალი ქვეყანა და მადლიერმა ერმაც უწოდა თავის მეთაურს მამა — **ათა-თურქი**.

ბედნიერია ერი, რომელსაც თავის ცხოვრების გაჭირვების უამს ასეთი მეთაური აღმოაჩნდება. და ჩვენ, კავკასიელნი, განსაკუთრებითა ვგრძნობთ მებრძოლი ერის გულის ტკივილის სიმძიმეს, რადგან ჩვენი ისტორიის მძიმე დროს მსგავსი მეთაური არ აღმოგვაჩნდა.

დიდი თურქი პატრიოტის ცხოვრება, დასრულებული ბელადის ბიოგრაფია, შეიძლება სამი სიტყვით გამოითქვას:

ქემალი, გაზი, ათათურქი.

**
*

ქემალ ათათურქის გარდაცვალების მეორე დღეს, თანახმად კონსტიტუციისა, თურქეთის დიდმა ეროვნულმა ყრილობამ აირჩია ლენერალი ისმეთ ინონუ პრეზიდენტად.

ისმეთ ინონუ ქემალის უახლოესი თანამშრომელი და თანამებრძოლია; ის დაიბადა 25 სექტემბერს 1884 წელს იზმირში, მისი მამა რაშიკბეი, მოსამართლე იყო.

იზმირის პირველდაწყებითი სკოლა ისმეთ ინონუს განათლების პირველი საფეხურია. საშუალო განათლების მიღების შემდეგ, ისმეთი ოცნებობს ინჟინერი გახდეს და სივასის სასწავლებელში შედის. მაგრამ მალე თავს ანებებს და 1900 წელს, მასა ვხედავთ სამხედრო-საარტილერიო სასწავლებელში. 1906 წელს, 22 წლის ახალგაზრდა გამოდის ამ სასწავლებლიდან კაპიტანის ხარისხით.

მისი გამბედაობა და განსაკუთრებული სტრატეგიის ალლო სამხედრო ბელადთა პირველ რიგში აყენებს. იემენის, ბალკანეთის და დიდი ომის დროს ისმეთ ფაშას სახელი ყველგან გაისმის. მისთვის უცხოა სისუსტე, ის ულმოებელია, როგორც თავის მხედრების მიმართ, ისე თავიანთ თავის მიმართ. ბერძნებთან ომის დროს, მისი გმირობა და მხნეობა არის მიზეზი ბერძნების მიერ არაჩვეულებრივად გამაგრებულ სოფელ ინონუს დაცემისა; მისი გვარი მისი სამხედრო ცხოვრების ამ მომენტის მოგონებაა.

ისმეთ ინონუს ცხოვრება მარტო სამხედრო მოღვაწეობით არ ისაზღვრება. ლოზანის კონფერენციაზე ოსმალეთის დელეგაციის თავმჯდომარე ისმეთი, დიპლომატიაში პირველად გამოდის. მის პირდაპირ სხვა გამოცდილ დიპლომატთა შორის დიპლომატიის დიდი ოსტატი ლორდ კერზონი ზის. ამ უკანასკნელს აზიელი ლენერალი ადვილი ლუკმა ჰგონია, მაგრამ კერზონის იერიში ისეთის მარტივი წესით არის მოგერიებული, რომელიც მხოლოდ ოსმალურ დიპლომატიის საიდუმლოებას შეადგენს: სმენის ორგანოების სისუსტე: „მე არაფერი გამიგონია რა“-ო, კერზონის მკვახე სიტყვის საპასუხოდ, მართლაც მეტად მარტივია, საჭირო იყო კაცს ამაზედ ეფიქრა. ეს კონფერენცია ისმეთ ინონუს ტრიუმფია, როგორც დიპლომატიისა.

სახელმწიფოებრივ აღმშენებლობის საქმეში, ის მუდამ ქემალ ათათურქის გვერდით არის, ოსმალეთის მრავალი რკინის გზათა ქსელი ინონუს შრომის ნაყოფია.

ახალი პრეზიდენტის განსაკუთრებული ზრუნვის საგანი არის ოსმალეთის ახალგაზრდობა და ამ უკანასკნელთა უსაზღვრო სიყვარული მას საკმაოდ აკმაყოფილებს.

ისმეთ ინონუ კავკასიელი ერების დიდი მეგობარიც არის და, ვფიქრობთ, კავკასიური პრობლემა მის მძიმე საზრუნავთა შორის, საპატიო ადგილს დაიჭერს.

ლია წერილი ბატონ მიხეილ წერიტელს

ძვირფასო ბატონო მიხეილ,

კვლავ ვბედავ მოგმართოთ ძველებურის წესით იმ იმედით, რომ ისურვებთ თქვენს „უნცროსს ძმას“ და მოწაფეს ერთხელ კიდევ მოუსმინოთ. მართალი გითხრათ მერჩივნა ჩვენი კარგა ხნით შეწყვეტილ ურთიერთობის, სხვა პირობებში და სხვა საბაბით აღდგენა, თუ ურთიერთობის აღდგენა დაერქმევა იმას, რაც ქვემოთ თქვენთვისა მაქვს მოსახსენებელი.

შეიძლება, ბავშვობითვე თქვენ მიმართ ჩანერგილი სიყვარული და პატივისცემა უფრო მწვავედ მაგრძნობინებს ჩვენს წრეზედ უსამართლო გამოლაშქრებას და მეც მათქმევიანებს: ნეტარ თქვენც არ ამოგეყოთ თავი იმ ადამიანთა რიგებში, რომელნიც დაბალი მიზნებით, ანგარებით და შურით გაბოროტებულნი, ჩვენს წრეს გამუდმებით თავს ესხმიან.

ეს გარემოება უფრო სამწუხარო და გულსაკლავი ხდება ჩვენთვის, ვიდრე თქვენი „თეთრი გიორგი“ს უკანასკნელ ნომერში მოთავსებული სივრცით გამანადგურებელი, წერილი. თქვენთვის ადვილი დასაჯერებელი იქნება თუ მოგახსენებთ, რომ არც ერთ ჩვენ მოწინააღმდეგეთა ნაწერს ისე გულდასმით არ წავიკითხავდით, როგორც თქვენსას. თქვენდამი პატივისცემით აღსავსე, მე ვამჯობინებდი თქვენს წერილში რაიმე დადებითი კრიტიკა მეპოვნა, ვიდრე ეს მეტად გაგრძელებული, არაფრის ახალის მთქმელი და თან ადგილ-ადგილ თვით თქვენთვისვე არასაკადრისად ნახმარ ფორმებით აქრელებული წერილი.

საკვირველია, ბატონო მიხეილ, რომ თქვენ, „უპირველეს თანამშრომელს“ „კავკაზი“-სა ასე ნაგვიანებად გახსენდებათ სიძნელები კავკასიელთა ერთობისა. რა არის ახალი თქვენ მიერ მეტად სწორად გადმოცემულ სიძნელებების აღნუსხვაში, განა ყველაფერი ეს „კავკაზ“-ში თანამშრომლობის დაწყებამდის არ მოგეხსენებოდათ?

განა იმათ „ვისიც პატივისცემა და სიყვარული ღრმადა გაქვთ გულში“ ეს სიძნელები არ მოგეხსენებათ? ან შეიძლება თქვენამდის არ მოუღწევია სწორედ „კავკაზი“-ს ფურცლებზე ამ თემაზე დაწერილ წერილებს? რელიგიური თუ რასიული სხვა და სხვაობა. ლტოლვა ზოგის სამხრეთით, ზოგის კიდევ ჩრდილოეთით. ტერიტორიული პრეტენზიები ერთი მეორისადმი, უნდობლობაც კი, ძნელად დასაძლევია პირობებია კავკასიელთა შორის თანხმობის შესაქმნელად და კონფედერატიულ კავკასიის დასაფუძნებლად.

ქართველ და კავკასიელ პატრიოტის მოვალეობაა, გაშუქება ამ სიძნელებებისა და ცდა მათი დაძლევისა და არა მათზედ პესიმისტური წუწუნი. გარნა, ჩვენთვის საკვირველი არ არის თქვენი პესიმიზმი კავკასიის კონფედერაციაზე, მის შემდეგ, რაც თქვენ საქართველოს და-

მოუკიდებლად არსებობასაც პესიმისტურად უცქერით, გარეშე, ჩვენი ქვეყნის ფედერატიულ საფუძველზე მოწყობისა.

ჩვენი, თქვენ მიერ დაწუნებული კავკასიური წრე, სიძნელეთა სრულის შეგნებით, სცდილობს მათ გადალახვას. ჩვენა გვწამს, რომ ჩვენი „ცხოვრების მოწყობის საერთო ინტერესის“ შეგნება, გადაალახვინებს ამ სიძნელეებს კავკასიელ ერებს და ბოლოს კავკასიის კონფედერატიულ სახელმწიფოდ გადააქცევს. ნიშნები კავკასიელთა აზროვნების ჩვენთვის სასურველად ევოლუციისა მრავლად მოგვეპოვება დღეს და თვით არსებობა ჩვენი წრისაც, განა ამ ევოლუციის მაჩვენებელი არ არის? მართალია კავკასიელთა მოძრაობას ჩვენი მოძმე სომხობა აკლია. ჩვენც გვესმის სომხების ეჭვიც, უკმაყოფილება, მაგრამ იმედი გვაქვს, სომხობას მათი პოლიტიკური იდეალის მიღწევის სურვილი, ისევ კავკასიისაკენ აბრუნებინებს პირსა. ნიშნებს ასეთი ევოლუციისა სამხიარულოდ მათშიაცა ვხედავთ.

ხოლო კავკასიელ ერთა შორის ასეთ სასურველ ევოლუციისათვის სრულებით არ არის საჭირო ძველი მტრობის კვლავ გახსენება და იმის მოგონება თუ ვინ ვის გაუღო კარი და ამით ბოლო მოუღო კავკასიის არსებობას. არც წერა იმაზედ, რომ საქართველო „მუდამ რჩებოდა მეზობლი აღმოსავლეთისა და ნაწილი დასავლეთისა“. ჩვენ „კავკასია“-ს დასის ქართველობას ევროპიელობაზე უარი არ გვითქვამს, მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ ჩვენ გვინდა მუდამ დავრჩეთ „მეზობლი აღმოსავლეთისა“. იქნებ წარსულშიაც ბევრი გვავნო ამ „მეზობლობამ“. ყოველშემთხვევაში, დღეს აღმოსავლეთში შექმნილი მდგომარეობა ამ პოლიტიკის გაგრძელების ნებას არ გვაძლევს.

ან რა „გულწრფელი და ნამდვილი“ კავკასიური პატრიოტობაა აღმოსავლეთის მეზობლობაზე წერა, როდესაც აღმოსავლეთისადმი სიმპატიებს ჩვენი მუსულმანი მეზობლებისა ჩვენ ანგირიშიც უნდა გაუწიოთ და პატივიც უნდა ვცეთ. არც პოეტური მოგონება გიორგი ლასხიშვილის მოსაუბრე მთიელ მოხუცისა კავკასიის მზეზე, არის დღეს საჭირო. თქვენმა მორჩილმაც წაიკითხა ის წიგნი და მალამოდაც მოხვდა გულს სწორედ ის ადგილი.

საუბედუროდ, ეს ამბავი შორეულ წარსულს ეკუთვნის. სულ ახლო წარსულში კი, ჩვენი უგუნური მეთაურობის წყალობით, საწინააღმდეგო დავამტკიცეთ და რად გვიკვირს, რომ ჩვენი მეზობლები დღეს სწორედ ამას გვისაყვედურებენ. ჯერ ერთი, წარსულით ტრაბახი რომის ცნობილ ფრინველებს გვამსგავსებს და მერე, ვისაც კავკასიის კონფედერაცია სწამს და სურს, იმას ერთა თანასწორობაც უნდა სწამდეს. მეგობრობა მხოლოდ თანასწორობაზე ფუძნდება. ხოლო კავკასიელობა ჩვენ ხელს არ გვიშლის კვლავ შევიძინოთ წარსული დიდება ჩვენი ფიზიკური, მატერიალური და მორალური ძალების განახლებით.

ჩვენ იმედი გვაქვს ქართული სისხლის სიძლიერისა, და თუ მომავალში ქართველობას გონიერი მეთაურობა ეყოლა, ეს სიძლიერე ისევ თავს იჩენს. ქართველობაც ბუნებრივ ადგილს დაიჭერს კავკასიელ თა-

ვისუფალ ერთა კავშირში. ჩვენ არც ვართ მომხრენი კავკასიელთა ათქვეფისა. არ ვიცი, რად წარმოიდგინეთ კონფედერაცია შესაძლებელ ათქვეფად. მე ვერ გავბედავ თქვენ მიგითითოთ, თუ რა ფორმას ერთა კავშირისას ჰგულისხმობს კონფედერაცია. ეს თქვენ ჩემზედ უკეთ მოგეხსენებათ. როგორათაც არ ვეთანხმებოდეთ ზოგიერთ თქვენს მიერ ნაბრძანებ აზრებს, ჩვენთვის საგულისხმიერო და საინტერესო იქნებოდა მათი მოსმენა.

ძალიან ვნანობ კი, ბატონო მიხაკო, რომ თქვენ კავკასიის პრობლემის გაშუქების საჭიროება მხოლოდ მაშინ მოგაგონდათ, როდესაც ჩვენზედ უსამართლო ლაშქრობა ისურვეთ. როდესაც ჩვენი, ანგარებით, შურიტ და დაბალი ზრახვებით აღსავსე მოწინააღმდეგენი ჩვენს წინააღმდეგ ლაშქრობენ, ეს ჩვენში მხოლოდ ღიმილს იწვევს. ხოლო როდესაც თქვენი კალამი არამორალურ ადამიანთა არგუმენტებს სესხულობს, ეს იწვევს აღშფოთებას.

თქვენც „თურქოფილობას“ გვიბრძანებთ. რა არის, ბატონო მიხაკო, ეს ჩვენი თურქოფილობა, თუ არა თქვენ მიერვე ნაბრძანები აზრა, რომ „ოსმალეთმა უნდა აღასრულოს თავისი როლი კავკასიის მოსალოდნელ განთავისუფლებაში, როგორც ჩვენმა უშუალო მეზობელმა“.

ვითარცა რეალისტები, ჩვენ ამ, თქვენ ნაბრძანებ აზრს, ვანვითარებთ და ოსმალეთთან კეთილი, ურთიერთ ნდობაზე დამყარებულ განწყობილების დამყარებას ვცდილობთ. ოსმალეთი, გარეშე ასეთნაირ განწყობილებისა, თქვენ მიერ ნაბრძანებ როლს ვერ აღასრულებს.

მხოლოდ ჩვენს „სუპერ-პატრიოტებს“ შეუძლიათ წარმოიდგინონ, რომ დღეს ოსმალეთის დამეგობრება შესაძლებელი გახდება ქართულ-სომხური ირრედენტის გაღვიძებით. დისერტაციები საუკუნეთა განმავლობაში არსებულ თურქულ-ქართულ მტრობის შესახებ, დღესვე ანგარიშების წაყენება ოსმალეთისათვის და მოთხოვნა „წარტაცებულისა და წანაგლეჯ მამაპაპთა სამკვიდრებელის“, წარტაცი პატრიოტული პოზაა ნორჩ და ახლად მონათლულ პატრიოტებისათვის, ხოლო თქვენთვის, ქართული პოლიტიკის ვეტერანისათვის სრულიად შეუფერებელი. პატრიოტული რომანტიკით თავის გართობის სურვილს ვერავის დაუშლით, მაგრამ პოლიტიკურ დაჯგუფებას, რომელსაც სიტყვა საქმედ უნდა აქციოს სხვა პასუხისმგებლობა აწევს. ამ პასუხისმგებლობის შეგნებულ ჩვენ წრეს, კავკასიის განთავისუფლების ერთ-ერთ აუცილებელ პირობად ოსმალეთთან მეგობრული კავშირი მიაჩნია. ამ მეგობრობის მიღწევა კი შეუძლებელია დღეს არსებულ სტატუს-კვოს მიღებას გარეშე. განა საკითხის ასეთნაირად დაყენება მოასწავებს ისეთ „დანაშაულს“, რომ თქვენც გაბოროტებულ ადამიანებს აპყვეთ და ჩვენს წინააღმდეგ მოიმართოთ?

მერე გაქვთ კი თქვენ პირადათ ამის უფლება? ტრადიცია ოსმალეთთან მეგობრობისა თქვენ დააფუძნეთ, ბატონო მიხაკო, ჩვენს საუკუნეში. იყო თუ არა ოსმალეთი „ნამდვილი მომხრე“ საქართველოსა და კავკასიის ერთა დამოუკიდებლობისა, ან რა სტადიაში იმყოფებოდა

თურქთა „მიზანი ოსმალეთის ზრდის დამთავრებისა ჩრდილოეთით“, როდესაც, დიდი ომის დროს, თქვენ და თქვენი პატივცემული მეგობრები ოსმალეთთან თანამშრომლობდით და მასთან ხელშეკრულებაშიაც იმყოფებოდით? თქვენ ექვემდებარებოდით ამ მიმართულებით, თქვენთვის ხელი არ შეუშლია ოსმალეთთან კავშირისათვის და რად გვესვრით დღეს ჩვენ ქვას, როდესაც, თქვენებრ, ჩვენცა ვცდილობთ ოსმალეთის თანაგრძნობა და მეგობრობა მოუპოვოთ საქართველო-კავკასიის საქმეს.

დიდი ომის შემდეგ ოცმა წელმა ძლივს განვლო და უკვე რაოდენ ცვლილების მომსწრენი ვართ: განა ადვილად წარმოსადგენი იყო ფრანგულ-გერმანულ არსებულ ურთიერთობის შედგომა მიუნხენის გეზზედ? რად არ უნდა დავიჯეროთ, ახალ ოსმალეთშიც შესაძლებელი და ჯერ გაუმჯობესებელი ევოლუციის არსებობა. ბოლოს, საიდან გამოიტანეთ ის დასკვნა, რომ კავკასიური პრობლემის გადასაწყვეტად ჩვენ მხოლოდ ოსმალეთისკენა გვაქვს მიპყრობილი თვალი.

ოსმალეთის კეთილი განწყობილების მოპოება საინტერესოა ჩვენთვის როგორც უშუალო მეზობლისა. კავკასიური პრობლემის გადასაწყვეტად და ჩვენი არსებობის განსამტკიცებლად ჩვენც ვიცით ვისი იმედიც უნდა ვიქონიოთ და სწორედ იქითკენ არის ჩვენი გულისყური მიპყრობილი. პატარა ობიექტივობით თქვენ ამას ადვილად დაინახავდით ჩვენს „პოლიგლოტ“ ჟურნალში. მაგრამ, რადგან რაღაზედაც გამწყრალი ბრძანდებით, ჩვენს გამოცემებში მხოლოდ აღმაშფოთებელ რამეს ეძებთ. ჩვენდა სასიამოვნოდ თქვენ იქ ასეთს ვერაფერს იპოვით.

ჩვენ კი ბევრი რამ აღმაშფოთებელი ვიხილეთ თქვენს წერილში.

ბატონო მიხაკო, თქვენი წერილის გულწრფელ აღსარებად მიღებას გვიბრძანებთ. მეც ძალიან მინდა თქვენი გულწრფელობა დავიჯერო. ვერ გამიგია კი როგორ ათავსებთ „ღრმად პატივისცემას და სიყვარულს“ ჩვენი უფროსებისადმი, თქვენი კალამისათვის არასაკადრის ინსინუაციებთან. რა გნებავთ გვიბრძანოთ როდესაც სწერთ: „ნამდვილი ბრძოლა მარქსიზმის წინააღმდეგ მისთვის („კავკაზი“-სათვის) ბევრი მოსაზრებით, შეიძლება არც იყოს მიზან-შეწონილ და ხელსაყრელი“-ო. რა არის ეს მოსაზრება? თუ ღრმა პატივისცემის და სიყვარულის ნიშნად, მოშხამულ ადამიანთა ნაჩურჩულე ჭორების დასტამბულად მორთმევა გსურთ?

მართალია, ჩვენს გამოცემებს ვიწრო იდეოლოგიური ხასიათი არა აქვს, იგი უფრო მეტად კავკასიელების მისწრაფებათა პრაქტიკულ განხორციელებას ემსახურება. ხოლო ანტიმარქსიზმი, დღეს ხომ ფუძე და დასაყრდნობია ჩვენი განმანათლებლებელი მოძრაობისა. სწორედ ანტიმარქსისტულ ძალების ბარბაროსულ რუსეთზე გამარჯვების იმედით ვსულდგმულობთ ჩვენ. ვინც ჩვენ გამოცემებში სხვა რამეს პოულობს, მისი აღსარება, ჩვენდა სამწუხაროდ, გულწრფელად ვერ ჩაითვლება. ან შეიძლება იმავე „ღრმა პატივისცემისა და სიყვარულის“ ნიშანია, ჩვენი „საქართველოს წინააღმდეგ ცხადათ გაშლილ ფრონტში“ მოთავსება. და ეს თურმე იმიტომ, რომ ჩვენ „საცოდავ მენშევიკურ

მთავრობას“ ვებრძვით. როდის შემდეგ მიიჩნით თქვენ სინონიმად უვარგის და ქვეყნის დამლუბველ მთავრობის კრიტიკა და მასთან ბრძოლა, ქვეყნის მტრობად. ნუ თუ ვერ ხედავთ, რომ „მენშევიკურ მთავრობის“ გაკილვით და მისი დანაშაულის მხილებით, ჩვენ სწორედ ნამდვილ საქართველოს ვიცავთ. და ბოლოს რას ნიშნავს თქვენი, მართლაც „ძალიან მოხერხებულად“, მენშევიკური მთავრობის ხელის დაფარება. მომასწავებელი ხომ არ არის ეს — თქვენი, ამდენი ხნის, მენშევიკებისადმი მტრული დამოკიდებულების შეცვლისა და ბერლინიდან გამოხმაურება საერთო და პატივცემული მეგობრის ამ მიმართულებით ევოლუციისა? თუ ჩვენი თაობა ძნელად გაიგებს ვინმესაგან დღეს გამოქვამულ სურვილს მენშევიკებთან გაწყვეტილ ურთიერთობის კვლავ აღდგენისა, იგი ვერასოდეს ვერ შეურიგდება და აღშფოთდება კიდევ ჩვენი მასწავლებლის, მიხა წერეთლის ასეთი ფერისცვალებით.

ასეთი შეურიგებლობის და აღშფოთების უფლებაც ჩვენს თაობას თქვენს მიმართ მოპოებული აქვს.

მე შემთხვევა მქონდა აღმენიშნა, რომ ქართული ეროვნული ახალ გაზრდობის შერიგება ჟორდანიას წრესთან შეუძლებლად მიმაჩნდა, რადგან ის აღზრდილი იყო მენშევიკების სიძულვილში. ვინ იყო თუ არა თქვენ, ბატონო მიხაკო, საუკეთესო და უსაყვარლესი აღმზრდელი ჩვენი თაობისა, ამ მიმართულებით.

ჯერ კიდევ საქართველოში, უწვერულვაშო ბავშვები ყოველ სიტყვას თქვენს შესახებ, ჩვენს ახლო-მახლო თქმულს, აღტაცებით ვიჭერდით. თქვენს სიტყვას, ილიასადმი მიმართულს, ზეპირად ვსწავლობდით. თქვენს წიგნს „ერი და კაცობრიობა“, არჩილის მიერ კარგ წიგნად წოდებულს, გაშმაგებით დავეძებდით.

თქვენი ხილვა ჩვენთვის მუდმივ სანატრელ და საოცნებო საგნად იყო ქცეული. სამუდამოდ დამრჩება მეხსიერებაში ჩვენი პირველი შეხვედრა. რა ბედნიერი და ახალგაზრდულად ამაყი ვიყავი ჰაიდელბერგში — თქვენი, ჩემს სტუდენტურ ჭერ-ქვეშ მობრძანებით. აქ, პარიზში, ახალგაზრდათა პატრიოტულ ორგანიზაციის ჩასახვისთანავე ვის მივმართეთ პირველად ჩვენი ხელმძღვანელობისათვის, თუ არა თქვენ.

ჯერ პირობა, შემდეგ ყოყმანი „ძველი გულისა და ახალი ღვინის“ მომიზნებებით, შემდეგ მაინც ჩვენი სანატრელი წადილის შესრულება.

რად მოილტვოდა ასეთნაირად თქვენსკენ ჩვენი თაობა? მხოლოდ იმიტომ რომ თქვენში ის ხედავდა შეუდარებელ ქართველ ნაციონალისტს, შეურიგებელ ანტი-მენშევიკს, თუ გნებავთ, შეურიგებელ ანტი-მარქსისტს. ათეული წლების განმავლობაში, წერით თუ კერძო საუბრით, ახალთაობაში ჩვენი ქვეყნის მორალურ და ფიზიკურად გამანადგურებელ მენშევიკებისადმი სიძულვილს და შხამსა სთესავდით. მენშევიკებს მძრწოლარე ბოროტ სულად ნათლავდით და მათ მეთაურობას ანტროპოლოგების შესასწავლ საგნად იმჩნევდით, რათა გამოერკვიათ, რომელი კატეგორიის კრიმინალებს ეკუთვნოდნენ ისინი.

ჩვენ, თქვენს მოწაფეებს, ჩვენი შეხედულება მენშევიკებისადმი და

საერთოდ მარქსიზმისადმი არ შეგვიცვლია. თქვენ კი, დღეს, მეტი მეტი მიაშიტობით გვეკითხებით, თუ რას ვერჩით მენშევიკების მთავრობას და „რა არის „კავკაზი“-ს მიერ ასეთი დაუსრულებელი დაჟინებით და სიძულვილით ბრძოლა ჟორდანიას მენშევიკური მთავრობის და მენშევიკების წინააღმდეგ“?

რა უნდა გიპასუხოთ, ბატონო მიხაკო, თქვენ ასეთ კითხვებზე, ყველა ზემოდ მონახსენების შემდეგ? ჩვენ დაგვრჩენია მოგახსენოთ ჩვენი გულის ტკივილი თქვენ მიერ ჩვენს მიმართ ჩადენილ უსამართლობაზე.

რაც არ უნდა „მოგვთხაროთ“, რაც არ უნდა უსამართლო იყოთ ჩვენს მიმართ, ჩვენ თქვენს მიმართ პატივისცემას და სიყვარულს გულიდან ვერ ამოვიღებთ, ერთის პატარა პირობით, რომ შემდეგში აღარ შეგვეკითხოთ თუ „რას ვერჩით“ მენშევიკობას.

თან მცირე იმედსაც ვიტოვებთ, რომ ეს კითხვაც და მთელი წერილიც ნაყოფია თქვენი წუთიერ უგუნებოდ ბრძანებისა, ან კიდევ ავიკაცისაგან ავი სიტყვის ყურში ჩაწვეთებისა.

განქრება უგუნებობა, განქრებიან ავნი კაცნიც, ავი სიტყვაც და თქვენც იხილავთ ჩვენს სიმართლეს და თქვენს უსამართლობას.

მიხეილ კელია

მენშევიკების ლამენტაციები

ჟურნალ „დამოუკიდებელ საქართველო“-ს უკანასკნელ ნომერში (№ 150) ხელმოუწერელი პასუხია პოლონურ „გაზეტა პოლსკა“-ს 31—8—38 წ. და 1—9 თარიღით მოთავსებულ, ფრიად მნიშვნელოვან და დამახასიათებელ წერილზედ, ბ-ნ ვიტოლდ იპოჰორსკი-ლენკევიჩის ხელმოწერით. ქართველი საზოგადოება უნდა იცნობდეს უკვე პოლონეთშიაც გახუნებულ ჩვენი მენშევიკების ხამსა, რომ საღად არჩევდეს ყოყლოჩინა დემაგოგიას, რეალური მდგომარეობისაგან. ამიტომ უადგილო არ იქნება ამ „დაპრესილ“ დიალოგის გარჩევაც, პოლონელთა დაგვიანებული გამოფხიზლების სხვა შუქებითაც.

„დამ. საქ.“ უცნობი ავტორი თავის წერილს არქმევს „მოულოდნელი მხრიდან“, თითქო პირველად ესმოდეს მენშევიკების კრიტიკა... პოლონეთიდან. მაგრამ ასეთ თავის მოტყუების რწმენასაც, ეტყობა, წყალი შესდგომია, რომ წერილის კილო, შინაურ ფრონტზე ისეთი რიხიანი, საგარეოზე — სიბრალულს იწვევს:

„ავტორი ბ. ვიტოლდ იპოჰორსკი-ლენკევიჩი დიდ სიმპატიებს ამჟღავნებს ქართველი ერისადმი და თვით გაზეთიც, რომლის ფურცლებზედ ამას ვკითხულობთ, ხომ დაახლოვებულია ვარშავის ოფიციალურ წრეებთან. ჩვენ აბა მადლობის მეტი რა უნდა გვეთქმოდეს! მართლაც, პო-

ლონელი ავტორის ზოგიერთი პარალელები მის ქვეყნისა და საქართველოს წარსულიდან, მაჩვენებელი პოლონელ და ქართველ ერთა თავგადასავლის, მათი განცდების, თვით ხასიათის მსგავსებისა, მიუხედავად რასიულ თუ გეოგრაფიულ განსხვავებისა, მხოლოდ თბილ გრძნობებს გამოიწვევს ქართველი მკითხველის გულში ავტორისადმი.

მაგრამ, სამწუხაროდ, ხშირად ხდება ცხოვრებაში, რომ კეთილი განზრახვა კიდევ არაა საკმაო გარანტია, რომ სათანადო სისწორითა და მიუდგომლობით დააფასო ესა თუ ის მოვლენა. ამისათვის პირველ ყოვლისა, საჭიროა საგნის ცოტა სერიოზული ცოდნაც. და ამ მხრივ კი, უნდა გამოვტყდეთ, ბ. იპოპორსკი-ლენკევიჩი ერთობ ღარიბია. მართლაც ზოგიერთ თავის გაბედულ დასკვნებისათვის ის იმოწმებს მარტოოდენ ორ წყაროს და ისიც ისეთებს, რომელსაც არ უშუძლია მცოდნე მკითხველის ღიმილი არ გამოიწვიოს. ერთი ამ წყაროთაგანი არის ქართველ ოფიცერ ქავთარაძის „ისტორია“, რომელსაც ამ გაზეთში შევხებივართ, თავის დროზე, და გვითქვამს: თუ ქავთარაძე ისეთივე „კარგი“ ოფიცერია, როგორც ისტორიკოსი, ამას ჩვენ მას ვერ მივულოცავთ. მეორე წყარო არის „კორრიერე დიპლომატიკო ე კონსულარე“, რომელსაც პოლონელი ავტორი განმეორებით „იტალიის გარეშე საქმეთა სამინისტროს ოფიციალურ ორგანოდ“ ასაღებს! ეგ შეცდომა გაცილებით უფრო შეუწყნარებელია „გაზეტა პოლსკას“ თანამშრომლისათვის. ჩვენ შეგვიძლია დაბეჯითებით მოვახსენოთ მას, რომ ხსენებული ორგანო არამც თუ „ოფიციალური“ და არც „ოფიცოზური“ არ არის, არამედ სრულიად უპასუხისმგებლო პირთა წამოწყებაა და იმდენად უმნიშვნელო, რომ თვით მისი არსებობაც არ იცის ბევრმა იტალიელმა.“ (მართლწერა „დამ. საქართველო“სია).

ამ გულუბრყვილო (?) აბზაცების ავტორსა ჰგონია, რომ ქართველი ერისადმი სიმპატია სავალდებულოა გავრცელდეს ყოველთვის მენშევიკებზედაც, თუნდაც თვით ქართველ ერსაც არა ჰქონდეს იგი, და, ქართველ ერისადმი სიმპატიის მატარებელ ავტორსაცა და გაზეთსაც ესმოდეს და ამტკიცებდეს (როგორც ესმის პატივცემულ ბ. ვ. იპოპორსკი-ლენკევიჩს), რომ სწორედ მენშევიკები არიან დამნაშავენი ქართველი ერის უბედურებაში.

„გაზეტა პოლსკა“-ს ინფორმაცია, არა გვეგონია, მარტოოდენ ბ-ნი. ქავთარაძეს წიგნსა და „კორრიერე დიპლომატიკო ე კონსულარე“-ს ემყარებოდეს, როცა საქართველოში და მით უფრო საზღვარ გარედ, თვით მენშევიკების „ოფიციალური“ და ოფიცოზური ლიტერატურაც საკმარისი იქნებოდა იმავე დასკვნებისათვის. და არც ბ-ნი ქავთარაძეს წიგნია*) „ღიმილით“ ხელასაკრავი, რადგან ცხრა მეათედი იქ აღწერილი ამბებისა ქეშმარიტებას შეიცავს და სწორედ ამიტომ არის, რომ

*) „ნა პუტიახ ე კონფედერაციი კავკაზა“. ვანო ქავთარაძე. ვარშავა 1937 წ. (რუსულად).

დღემდე ამ წიგნს „ღირსეული“ პასუხი ვერავინ გასცა: „ონ ა ფე ბონ მინ ავეკ მოვე ჟე“ — ღიმილი ღრეჯასა ჰგავდა. და განა თვით დაბეჭდვა ამ წიგნისა ვარშავაში 1937 წ. ნიშანი არ იყო წყალის შედგომისა მენშევიკებისათვის? ესეც არ იყოს, განა ჯერ კიდევ 1936 წ. პოლონურ ჟურნალ „ესხუდ“-ში, რომელიც ხელმძღვანელია მთელი „პრომეთეული მიმართულებისა“, არ იყო დაბეჭდილი, დასაბუთებული ვრცელი წერილი პროფესორ ოლგერდ გორკესი, მენშევიკურ ხელმძღვანელობის უვარგისობაზედ კავკასიისა და საქართველოს საქმეებში, „რევოლუციისა“ და დამოუკიდებლობის განმავლობაში?

ამ რიგად, „გაზეტა პოლსკა“-ს საკმაო ლიტერატურა მოეძებნება, ალბად, და „დამ. საქ.“ ქართველი მკითხველისათვის „ალარიბებს“ ბ-ნ იპოპორსკი-ლენკევიჩის „ცოდნას საგნისას“, რომ ფასი დაუკარგოს.

ამის შემდეგ, ჟურ. „დამ. საქ.“ ჰკარგავს წონასწორობას და ვარშავისა, რომისა და ქართველი საზოგადოების თვალში, — ჩვეულებრივი მენშევიკური სისტემით, ზოგისა დაბეჭდებით, ზოგისა თავზე ხელის წასმით და სოც. დემოკრატიის განდიდებითა სცდილობს ლელოს გატანას:

„თეთრი გიორგი“ არაფერს არ წარმოადგენს; „სოც. დემ. პარტია მართველი პარტია იყო თავისუფალ საქართველოში და დანარჩენი სამი პოლიტიკური პარტიის მეთაურნი საქართველოს მთავრობასთან თანამშრომლობენ უცხოეთში ერთ ეროვნულ ცენტრში. რა ასულდგმულებს ამ დაჯგუფებას თავის მოღვაწეობაში? სამშობლოს დახსნა მოსკოვიტების ტყვეობიდან, მისი დამოუკიდებლობის აღდგენა. სხვა ამოცანა მისთვის არ არსებობს და ცდილობს ყველა ქართველ ემიგრანტ პატრიოტების ერთ ღროშის ქვეშ თავმოყრას.

„ამისათვის გასაგებია, რომ ჩვენ არ ვეწევით არავითარ ბრძოლას იმაზე, რა რეჟიმი უნდა არსებობდეს საქართველოში დღიდან მისი განთავისუფლებისა; მით უფრო, რომ ამ კითხვის გადაწყვეტა ეკუთვნის თვით სუვერენულ ქართველ ერს.“

საუბედუროდ მართალია, რომ სოც. დემ. პარტია იყო მართველი პარტია, თავისუფალ საქართველოში, მაგრამ თავისუფალი ქართული სოც. დემოკრატიული პარტია ბუნებაში არ არსებულა, რადგან ჩვენი სოც. დემოკრატები იყვნენ განსაკუთრებით (ცალცალკე და ერთეულადაც კი არა) რუსეთის სოც. დემ. მუშათა პარტიისა, რამაც არა მარტო დაღი დაასვა მათს ფსიქოლოგიას, დღემდე ამოუშლელი, არამედ საქართველოს ბედში და ისტორიაშიაც უმთავრესად უარყოფითი როლი ითამაშა.*)

*) მთელი ისტორიის გახსენბა შორს წაგვიყვანდა, მაგრამ დამახასიათებელი ეტაფები ასეთი იყო. რუსეთის ბოლშევიკურ გადატრიალებამდე, მენშევიკები არამც თუ არა სცნობდნენ საქართველოს დამოუკიდებლობას, ან ავტონომიას, არამედ, განუყოფელი რუსეთის ტრფიალით, საქართველოს სახელსაც (1898—1918 წლები). რუსეთის „რევოლუცი-

რაც შეეხება „სხვა პარტიების მეთაურებს, რომელნიც თანამშრომლობენ საქ. მთავრობასთან ცენტრში“ — ეს გადაჭარბებული კვებნაა; და აი რატომ: ჯერ უკვე საქართველოში, მაგ., „სოციალისტ ფედერალისტთა პარტია“ სრულებით გაითქვიფა ისე, რომ „ოპოზისიონ დე სა მაჟესტეც“ აღარ იყო. „სოციალისტ-რევოლუციონერთა პარტია“, საქართველოშიაც ათიოდე წევრისაგან შესდგებოდა და საზღვარ გარედ მხოლოდ ორი პირია, რომელთაგან „ოპოზიციონერი“ „ცენტრის“ გარეშეა და „მორჩილი მოხელე“ ცენტრში შეყვანილი. დარჩა მესამე, — „პარტიანაციონალ-დემოკრატიისა“, რომლის ყველა ყოფილი მეთაური და ცოცხალი ძალა ამ „ცენტრის“ გარეთაა და შიგ დასტოვეს ორიოდე უხმო მოხელე, რომლებსაც სხვა და სხვა დროს „მთავრობა და მართველი პარტია“ ... ბოლშევიკების აგენტებად აცხადებდა საჯაროდ და წერილობით.

მოყვანილ აბზაცის სიტყვები კი: „...ცდილობს ყველა ემიგრანტ პატრიოტების ერთ დროშის ქვეშ თავმოყრას“ და სიტყვებამდე: დღიდან მისი განთავისუფლებისა“ უკვე ისეთი მკვახე „სინამდვილის წინააღმდეგობაა“, რომ „დამ. საქ.“-სათვისაც კი უკადრისი. და თურმე „გაზეტა პოლსკა“ აწერს სხვებთან იდეოლოგიურ ბრძოლას. აი სადამდის მიდის...

„სიტყვა გაგვიგრძელდა — განაგრძობს „დამ. საქართველო“ — მაგრამ არ შეგვიძლია არ აღვნიშნოთ, თუ გინდ გაკვრით, პოლონელი ავტორის მსჯელობა იმის შესახებ, ვითომ საქართველოს მთავრობისათვის ხელი შეეშალოს მეორე ინტერნაციონალის დოქტრინას შეექმნა ძლიერი შეიარაღებული ძალა და გადაერჩინა ქვეყანა წითელი ჯარის შემოსევისაგან! ჩვენ კი გვეგონა, რომ მეორე ინტერნაციონალს ის „დანაშაული“ მიუძღვის, რომ ზოგიერთმა მის გავლენიანმა წევრმა რეალუ-

ის“ წყალობით (საქართველოში არავითარი რევოლუცია არ მომხდარა), ჯერ „ოზაკომის“, მერე „ზაკომის“ და ბოლოს „საქართველოს მთავრობის“ სახელით, — საქართველოს ყოველგვარი ნებაყოფლობის გარეშე, თავს მოხვეული ჰყავდა, „რუსეთის სოც. დემ. მუშათა პარტიის“ ძალაუფლება. თვით კავკასიის მეფის მოადგილემ, ნიკოლოზ ნიკოლოზის ძემ, იძულებით წასვლის დროს, გადასცა კავკასიის „მართველობა“ ბ-ნ ნ. ჟორდანიასა და ა. ხატისოვს, როგორც მთლიანი რუსეთის მებაირალტრეთ. ნულარას ვიტყვით იმაზედ, თუ როგორ იძულებული იყო მენშევიკური მეთაურობა გამოეცხადებინა საქართველოს დამოუკიდებლობა, რაც ისეთი ტირილით გამოისახა თვით „დამოუკიდებლობის გამოცხადების აქტში“.

რა გასაკვირველია ამის შემდეგ, რომ ასეთმა ხალხმა ვერ შეითვისა ვერც ეროვნულ-სახელმწიფოებრივი შეგნება და, მით უფრო, ვერც ქართული ეროვნული სული, რომლის ყოველნაირ გამომჟღავნებას მხოლოდ სდევნიდა

რად შეუწყვეს ხელი საქართველოს ჯერ ფაქტიურად და შემდეგ იურადიულად ცნობას, ხოლო ვერსალის ზავის ავტორებმა ერთი თოფიც არ გაიმეტეს მისთვის თავდასაცავად“.

რასაკვირველია, პოლონელი ავტორი სცდება, რომ მარტო მეორე ინტერნაციონალის დოქტრინამ შეუშალა ხელი საქართველს მთავრობას ჯარის შექმნაში, მაგრამ ფაქტი კი ნამდვილია, რომ საქართველოს მთავრობას თავისი საკუთარი ჯარისა (და გვარდიისაც) უფრო ეშინოდა, ვიდრე მტრისა და მიუხედავად იმისა რომ დამფუძნებელმა კრებამ მიიღო ბიუჯეტი 67,000 ჯარის შენახვისათვის, არასდროს ამის შემდეგ და ბოლშევიკებთან უკანასკნელ ომის დროსაც, საქართველოს ამის მეოთხედიც არა ჰყოლია... თუმცა „ვერსალის ზავის ავტორების“ ბრალი არ არის, რომ ბოლშევიკებმა, თბილისში შესვლის დროს, მონახეს ხელუხლებელი 17,000 თოფი და ამუნიცია, ქუთაისში შესვლის დროს — 300 ახალთახალი ტყვიისმფრქვეველი და... ჰაეროდრომზე — როცა საუკეთესო მფრინავები გვყავდა — 10 ხელუხლებელი, სწრაფი, კიწკიწა ჰაერობლანი ...უგარგოილოდ; როცა თითონ ბოლშევიკებს სამიც არა ჰქონდათ.

„მაგრამ ბ. იბოჰორსკი-ლენკევიჩი სასტიკი წინააღმდეგია ყოველ „ობიექტიური მიზეზების“, რომელიც არაფერ შუაში ყოფილა საქართველოს წაქცევაში, არამედ ისინი უნდა ვეძიოთ „ფსიქიკაში და მაშინდელ ქართველ ხელმძღვანელთა მანტალიტეში“ — ამბობს ის. ჩვენი კრიტიკოსის „მანტალიტეს“ სანიმუშოდ საკმარისია მოვიტანოთ მისი საყვედური, რომ „გეოგრაფიული კონფიგურაცია არ გამოგვიყენებია და კავკასიის უღელტეხილები არ გაგვიმაგრებია“! როგორ მოგწონთ ეს არგუმენტი? იქნებ არც კი იცის მისმა მომმარჯვებელმა, რომ წითელი ჯარები ამ უღელტეხილების გადმოღმა იყვნენ და გვიტევდნენ სომხეთიდან, აზერბეიჯანიდან, შავი ზღვიდან!“

არა გვგონია ბ-ნი იბოჰორსკი-ლენკევიჩი წინააღმდეგი იყოს „ობიექტიური მიზეზებისა“, მაგრამ ალბად არ იცის ჩვეულებრივი მენშევიკური მოძახილი: თუ რასმე გააფუჭებენ თითონ, ეს „ობიექტიური პირობების“ ბრალია, და თუ რამე შემთხვევით აღჩუთ დაუჯდათ, ნაცარქეჩიებისავით გაიძახიან: ეს ჩვენი გაკეთებულაო. არსებითად ბ-ნი იბოჰორსკი აქაც მართალია და მისი არგუმენტიც სწორე: 7 მაისის ხელშეკრულობით ჩვენ ვალდებულნი ვიყავით საზღვრები არ გაგვემაგრებინა; და კავკასის გზა და შავი ზღვის გზაც, რამდენადაც გვახსოვს „გეოგრაფიული კონფიგურაცია“, კავკასიის უღელტეხილებით შემოდის საქართველოში.

უკანასკნელი აბზაცი ხომ ძველი თამასუქის წარდგენა და სანტიმენტალური ლამენტაცია არის:

„კმარა, ნუ შევჩერდებით ამეებზე. გვინდა მხოლოდ ერთი მშვენიერი სურათი გავიხსენოთ. რუსეთის რევოლუციიდან ერთი თვეც არ გასულიყო, როცა სახკოთა აღმასრულებელ კომიტეტს პოლონელთა დელეგაცია ეწვია დიდის ზეიმით და მხურვალე მადლობა გამოუცხადა

თავმჯდომარეს კარლო ჩხეიძეს პოლონეთის დამოუკიდებლობის ცნობისათვის, რომელიც სწორედ საბჭოებმა უკარნახა ლვოვ-მილიუკოვის დროებით მთავრობას.

მაგრამ აღარაა კარლო ჩხეიძე, ისე როგორც აღარაა პოლონეთის დიდი მარშალი იოსებ პილსუდსკი. სამაგიეროდ, მათი ხსოვნა თავდება, რომ ქართველ და პოლონელ ერთა მარადიულ მეგობრობას ერთი იოტიც ვერ შეასუსტებს ისეთი კრიტიკა, რომელიც ზევით დავახასიათეთ“.

რა შუაშია საქართველო, რომ რუსეთის საბჭოთა აღმასრულებელ კომიტეტის თავმჯდომარე, პატივცემული კ. ჩხეიძე, იღებს პოლონელების მადლობას? მაშ ეხლა რომ სტალინმა ჩინეთს იარაღი გაუგზავნა, ან წითელ ესპანეთს, საქართველოს შეუძლიან ჩინეთსა და ესპანეთს თამასუქი წარუდგინოს, რაკი სტალინი ქართველია?

და ქართველი და პოლონელი ერის მეგობრობაც, რასაკვირველია, ვერ შესუსტდება სამართლიანი და ზედმიწევნითი კრიტიკით ყოფილი მთავრობისა.

**

*

ბ.5 მიხეილ წერეთლის აღსარება

მ. წერეთლის წერილს, მოთავსებულს „თეთრი გიორგის“ 103 ნომერში თითქმის ნახევარი გაზეთი უჭირავს.

წერილი, რასაკვირველია, საყურადღებოა არა ამ მოსაწყენი სიგრძით, არამედ შინაარსით. საჭირ-ბოროტო საკითხებზე საქმიანი მსჯელობა აუცილებელიც არის; წერილს კი ეძლევა აგრეთვე ძლიერი პირადი განცდის ხასიათიც: ავტორი მას აცხადებს თავის გულწრფელ, სრულ და მოურიდებელ აღსარებად. ამით მისი მნიშვნელობა მატულობს მათთვის, ვინც თავის თავსაც სთვლის მიხა წერეთლის შეგირდ-მოწაფედ და, ბუნებრივია, განსაკუთრებულად მიიპყროს გულისყურა იმათათვის, ვისაც საქმიანობის ნიადაგზე წილად ხვდა ბედნიერება მასწავლებელ-თან თანამშრომლობისა.

ამ აღსარებაში სასტიკი და მკაცრი კრიტიკა-დარიგება და, დიდი უკმაყოფილებით გამოწვეული, გულის წყრომა მეტავენდება საგრძნობი აღშფოთებით.

ამ მკმუნვარე აღშფოთებას, თითქოს რისხვადაც ქცეულს, უნდა გაუწიოთ დიდი ანგარიში: — ძველ მებრძოლ მამულიშვილს წარმოუდგება საქართველო შელახული თავმოყვარეობით, უსამართლოდ დამცირებული, უღმობელად დასჯილი, — მენშევიზმის „ტრადიციის“ გამომ, და ეროვნული აზროვნების მეტაურთაგანი შეიძლება მიეცეს მწარე ფიქრებსაც; და იგრძნობს რა „რასიულ“ ნათესაობას ქართულად

მოლაპარაკე მენშევიკებთან და სულ-მოკლე რესპუბლიკასთანაც, თითქოს მზად გახდება რაინდულად იკისროს პასუხისმგებლობაც, უკვე შორეულ „ტრადედიის“ და გამოვიდეს დამცველად იმ „მენშევიკების მთავრობისა“, რომელიც მისთვის: „მაშინ საქართველოს მთავრობა იყო და ახლად ფეხზე დამდგარ სახელმწიფოს და მის მთავრობას ყველამ წიხლი ჩაჰკრა“-ო.

აქ არის სწორედ ის გაორება, რომელიც მუდამა ქმნიდა „ტრადედიას“. გაორება პატრიოტის გულისა, რომელსაც „სული ბოროტი“ მუდამ იყენებდა და დღესაც არ მოერიდება არც აღსარების გულწრფელობას და არც პირად განცდათა სიფაქიზეს და ეცდება სრულად და მოურიდებლად მამულიშვილის გოდება გადააქციოს იარაღად თავისი ბოროტი საქმიანობისა.

მ. წერეთელი იტყვის, რომ ის არ იცავს „მენშევიკების მთავრობას“, მაგრამ: „არც მთაში და ბაქოში მჯდარან ბისმარკები, არც ერევანშიო!“ მისი აზრით: „შევიწროებულ საქართველოს მთავრობას შეიძლებოდა მეტი დაეთმო ოსმალეთისათვის, კიდევ უფრო შევიწროებული იგი რუსეთის მთავრობამ მოატყუაო“ და სხვ.

სხვათა უვარგისობის, თუნდაც სამართლიანი დამოწმება, მაგრამ „მენშევიკების მთავრობის“ შეცდომათა შესამცირებლად; იმ „საცოდავ მთავრობის“ დასაცავად „რომელსაც ყველა აბუჩად იგდებდა და მრავალი ღალატობდაო“, და, საერთოდ ეროვნულ თავმოყვარეობის ნიადაგზე მენშევიკების მთავრობის ცოდვათა შემსუბუქების სურვილი— იქცევა პოლიტიკურ ასპარეზზედ, ნამდვილ პოლიტიკურ დაცვად, რომელსაც ვერ დაჩრდილავს უბრალოდ თქმული სიტყვიერი ფიცი: „არ ვიცავო!“.

რასაკვირველია, სხვა არის საქციელი დამარცხებული რესპუბლიკის პატიოსანი მოქალაქისა, რომელიც სხვა და სხვა საშუალებით და საგრძნობი სიამაყითა სცდილობს დამღუპველი მთავრობის წარსულ შეცდომათა დაფარვას, და სულ სხვა არის ბრძოლა და მოქმედება შორს მჭვრეტელი პოლიტიკოსის და იდეოლოგისა მომავლის აღსაშენებლად. როგორც მებრძოლი იდეოლოგი, მიხა წერეთელი ჩვენ გულში ნიადაგ იგივე იყო და გონებრივად კი უფრო მახლობელიც გახდა, როცა სავსებით მიემხრო ეროვნულ სახელმწიფოს ახალ გაგებას.

ამ გაგების ძალით კი, და განსაკუთრებით ჩვენ პირობებში, აუცილებელია უბოდიშოდ და უყოყმანოდ მენშევიზმ-მარქსიზმის და მის ნეშტთა დამარცხება-დამარხვა, რაც გაგვიადვილებს საგარეო მოქმედებასაც. საგარეოდ თუ საშინაოდ, ეროვნული მისწრაფებისათვის მიზანშეწონილი საქმიანობა, მისი შეგუება მსოფლიოს ახალ მოვლენებთან და სახელმწიფოთა ურთიერთობის ვითარებასთან, არის პოლიტიკოსის მოვალეობა; და ამ გონებრივ ნიადაგზე — „მიწიერი ზეციერსა“ მაინც ემორჩილება მათთვის, ვისაცა აქვს უზენაესი ჭეშმარიტების რწმენა.

ამ რწმენით აღჭურვილ რჩეულ-უკეთესთათვის, რაც უნდა არსებობდეს გეზთა და გზათა სხვადასხვაობა ან მეთოდის, ხშირად მხოლოდ გა-

რეგნული, წინააღმდეგობა, — თუნდაც ნამდვილი წინააღმდეგობა იმავე უმაღლესი მიზნის მისაღწევად, — აზრთა გაცვლა-გამოცვლის დროს ან მოქმედების ჟამსა, ამ რჩეულთა შორის ნიადაგ უნდა რჩებოდეს მტკიცე კავშირად — საერთო ზნეობა, საერთო პატიოსნება, თუ ისინი მართლაც უკეთესნი არიან: პატიოსან მტერთა შორის მოციქული—ნამუსიაო.

მათთვის დაუშვებელია ჭეშმარიტების გაიაფება და უზენაესის გაფლანგვა, დაუშვებელია საკუთარი და პირადი განუხორციელებელი ოცნებისათვის მოყვასთა მსხვერპლად შეწირვა, ან და არა მიზანშეწონილად იღუმალ განცდათა გამომჟღავნება, გულის ნადების უმიზეზოდ საჯაროდ მოყრა, და მეტადრე დაუშვებელია უსაბუთო ეჭვის გამოქვეყნება, მისი გაზიარება არა მიწევნილთათვის, და ამით, საზოგადოებრივ ხარისხთა უარყოფით, — საზოგადოების არეულობისათვის ხელის შეწყობა. და თუ ეს დაუშვებელია საერთოდ, პოლიტიკურ ასპარეზზედ, განსაკუთრებულ პოლიტიკურ მსვლელობის ჟამს, — პირადი აღსარება „ანტიმარქსისტისა“, არავითარ შემთხვევაში არ უნდა იქცეს საქურველად „მენშევიკების ფრონტის“ — გაძლიერებისა და გაფართოების.

მიხა წერეთელი ამ დებულებას იცავდა მაშინაც, როცა ამხილებდა „სულო ბოროტის“ გუნებას და თავის უკანასკნელ აღსარებაშიც იზიარებს, როცა შეეხება კავკასიის პოლიტიკურ მოღვაწეთა და მოაზრეთა მუშაობას: „მაგრამ სწორედ აქ არის საჭირო მოფიქრება ყოველი დებულებისა და სიტყვისა, გაზომვა მათი მნიშვნელობისა და მათი თქმის შედეგისა, სრული გულწრფელობა, როცა ეს საჭიროა და სრული სიჩუმე, როცა თქმა არა სჯობსო“.

ეს თეორიული დებულება, არა ერთხელ განმეორებული, უნდა იყოს ბოლოს და ბოლოს პრაქტიკულადაც დაცული ყველას მიერ და ყველას მიმართ და განსაკუთრებულად კი მაშინ, როცა აუცილებელი და საჭირო კრიტიკა-დარიგება შეეხება პატივსაცემ პიროვნებათ, მათ მეცნიერულ თუ პოლიტიკურ საქმიანობას და სადაც ანგარიშ გასაწევია პირადი თავმოყვარეობაც, — ესაა „ანტი კომინტერნის“ ფრონტის სიმტკიცეც.

ამა თუ იმ „სილოგიზმის“ ძალით მენშევიზმთან მიზანშეწონილი ბრძოლა თუ მოითხოვს შესაფერ იდეოლოგიურ მრწამსსა, — შეუძლებელია, სხვა გრძნობათა ძალით, ამ იდეოლოგიის გონებრივ ნიადაგზე მკვიდრად მდგომს, უფლება ჰქონდეს, მენშევიზმს იცავდეს იმდენად, რამდენად ის საქართველოს მართავდა; ნურც ამ დამცველობაზე ითქმის, მაგრამ არც სხვაზე უნდა ითქვას უსაბუთოდ რომ: „ნამდვილი ბრძოლა მარქსიზმის წინააღმდეგ მისთვის ბევრი მოსაზრებით შეიძლება არ იყოს ხელსაყრელი“.

„მენშევიკების“ ფრჩხილებში ჩასმით კი ჟორდანიას დაცვა — თითქო მომასწავებელია იმისა, რომ „ჟორდანიაც“ ფრჩხილებით დაიწერება მაშინ, როცა რომელიმე „ფაშიზმის, ნაციონალ-სოციალიზმის ან

ფაშიზმ-მონარქიზმის აღმსარებელი“ ოფიციალურადაც მოხდება მენ-
 შევიკთა გაფართოებულ ფრონტში.

მაგრამ მკაცრად უნდა გავაფრთხილოთ „გულუბრყვილო წამკი-
 თხველი“ — მიხა წერეთლის აღმსარებიდან არ გააკეთოს ნაჩქარევი და-
 სკვნა და არ გამოიყვანოს, რისაც ნამდვილად არც უნდოდა თქმა აღშ-
 ფოთებულ დამწერს; რაც უნდა იყოს ბევრი „საექვო“ და საყოყმანო
 მიხა წერეთლის აღმსარებაში — მისი ექვი მაინც არ შეეხება ზოგ პირო-
 ვნებათა პატიოსნებასა და გულწრფელობას.

მართალია, მიხა წერეთელმა ისინი მიაკუთვნა „თითქოს ცხადად
 გაშლილ ფრონტს საქართველოს წინააღმდეგ“, და ეს ცოტა „საექვოდ“
 არ მიიღოს იმ „გულუბრყვილო ქართველმა“, რომელსაც ვერ დააკმაყო-
 ფილებს ვისიმე მხოლოდ „თითქოს ცხადად“ მოღალატედ გამოყვანა.

ნამდვილად კი მიხა წერეთელი გამოსთქვამს თავის ღრმა პატივის-
 ცემას ამ პირთადმი და იტყვის კიდევ, რომ მათი „სიყვარული ღრმადა
 მაქვს გულში“. ამ სიყვარულის საგნად, რასაკვირველია, იგულისხმე-
 ბა არა რომელიმე უმნიშვნელო, თითქოს მოსატყუებელიც და აბუჩად
 ასაგდები ან მივიწყებული მოწაფე ან მცირე თანამშრომელი — არამედ
 ტოლ-მეცნიერი და ტოლ-მოაზროვნე.

მიხა წერეთლის მიერ მოხსენებული სიყვარული დიდად საგუ-
 ლისხმოა ჩვენთვის, უნცროსებისათვის, რადგანაც ჩვენცა გვაქვს მის-
 ადმი ღრმა პატივისცემა და დიდი სიყვარული. ჩვენი თაობის და ჩვენი
 უნცროსების საყურადღებოდ — სიყვარულის მნიშვნელობისათვის —
 უნდა მოვაგონოთ სხვა აღმსარება, რომელიც, საუკუნეზე მეტის წინ,
 ამოძრავებდა ახალგაზრდობას. ამ აღმსარებას უწოდეს „გივი ამილ-
 ხვარის აღმსარება“ დ მან შეასრულა თავისი დანიშნულება რჩეულთა
 შეკავშირებისათვის მაშინდელ რთულ და მეტად ძნელ პოლიტიკურ
 ბრძოლაში. ამ აღმსარებაში ჩვენთვის საყურადღებოა ის, რომ, მია
 აზრით, საქართველოს ბედნიერება არსებობდა მაშინ, როცა:

„აქვნდათ ივერთა სიყვარული კავშირად“ და „აწ გესლოვანთა მუ-
 ხლუხებრ ჩვენ შორის ჰთესეს მტრობა: კავშირი შეწყდა და მასთან
 ივერთა კათილდღეობა“-ო.

კავშირი საერთო ზნეობის და საერთო პატიოსნების უნდა დარჩეს
 ძალაში ჩვენ შორის დღესაც, მიუხედავად ზოგჯერ აზრთა სხვადასხვა-
 ობისა და არავინ ჩვენი თაობისა არ უნდა საბოლოოდ იქცეს ჭია-მუხ-
 ლუხად, რჩეულთა შორის ზნეობრივი ხიდის ჩასანგრევად.

მაგრამ გრძნობათა გარეშეც და გონებრივი საჭიროებისათვის უნ-
 და მივაქციოთ „გულუბრყვილო წამკითხველის“ ყურადღება იმაზე
 რომ, ვინც უნდა იყოს „თ. გ.“-ის მკითხველი, მიხა წერეთლის აღმსარე-
 ბის მომთხოვნი, და როგორ საყოყმანოდ არ უნდა იყოს აღმსარების პა-
 სუხნი, მისთვის მნიშვნელოვანი „ღალატის“ ამოცანაში, — იმავე „თ.

გ.“ ნომერში არსებობს ამაზე უყოყმანო საპუბლიკო: ლეო კერესელიძე, ბევრი ჩვენგანის, არსებული თუ ყოფილი პოლიტიკური იერარქიის მიხედვით, უფროსი და ამის გარეშეც მეგობარი და მასწავლებელი და აწარსული პასუხისმგებელი გაზეთ „თეთრი გიორგის“ მიმართულებისა, — მისთვის ჩვეულებრივი პირდაპირობით და გადაჭრითა სწევებს პატივსაცემ პირთა (რომელთაც ასახელებს) მიყენებული შეურაცხყოფის საკითხს და აცხადებს: „ეს უსაძაგლესი ცილის წამება შეუძლებელია სინდისიერმა ქართველმა გაიზიაროს“.

ამ პასუხმა უნდა სავსებით გააქარწყლოს მითქმა-მოთქმა და ჭორი, გამართული მიხა წერეთლის აღსარების გარშემო.

მიხა წერეთლის ვრცელ წერილს ნამდვილ სათაურადა აქვს: „კავკაზი“-სათვის ჩემ შემკითხველთა საპასუხოდ“.

მიუხედავად იმისა, რომ დამწერი მას მთლიანად სცნობს თავის აღსარებად, სინამდვილეში მისი ნაწერი ორად უნდა გაიყოს. მისი უდიდესი ნაწილი შეადგენს მეტად საყურადღებო ისტორიულ და ეთნოლოგიურ ნაწარმოებს, რომელიც ფრიად საჭიროც არის კავკასიის საკითხის გაშუქებისა და რთულ კავკასიურ ერთობისათვის სამუშაოდ; მეორე, მცირე ნაწილი კი იღებს პირადსა და ქართველთა შორის საშინაო ურთიერთობის მნიშვნელობას.

ჩვენ იძულებულნი ვავხდით უფრო ვრცლად შევხებოდით სწორედ ამ მეორე მცირე ნაწილს სადღეისო მწვავე ამოცანათა ზეგავლენის ქვეშ და უნდა გამოვსთქვათ დიდი მწუხარება, რომ აკადემიური ნაწილი მოხდა პირადი აღსარების ჩარჩოში. ამ ორ ნაწილთა შორის, არსებითად ჩვენ ვერა ვხედავთ ვერავითარ კავშირს და გაერთიანებულია იგი, ასე ვსთქვათ, ხელოვნურად, ან პირად საკითხთა გავლენით.

აკადემიური ნაწილი მ. წერეთლის წერილისა ჩვენთვის ახალი არ არის, ან, ყოველ შემთხვევაში, მისი მთავარი და საფუძვლიანი ხაზებით — კარგა ხანია ცნობილი; იგი დაიბეჭდა ოთხი წლის წინად იმავე „თეთრი გიორგი“-ში (სახელდობრ № 78-79, ივლისი-აგვისტო 1934წ.) — სათაურით „ჩვენი ერთობისათვის“.

მაშინ მიხა წერეთელს „კავკაზი“-სადმი სხვა განწყობილება ჰქონდა და თავისი უცვლელი აკადემიური მსჯელობა გამოიყენა იმისათვის, რომ „კავკაზ“-ზედ ეთქვა: „დარწმუნებული ვართ, რომ მისნი მეთაურნი დიდ როლს აღასრულებენ კავკასიის პოლიტიკურ ბედის გადაწყვეტაში“-ო.

ამ ბედის საუკეთესო გადაწყვეტად კი მას მიაჩნია კავკასიის კონფედერაცია, რომელიც დაიცავს მონაწილეთა თავისებურობას, მეტადრე რომ: „ამ მოსაზრებით მიიჩნია „თ. გ.“-იმ საჭიროდ, თვით საქართველოს მოწყობა მის განსაკუთრებულ წარსულისა და განსაკუთრებულ თვისებათა მქონე კუთხეთა ფედერაციის, ე.ი. დეცენტრალიზაციის პრინციპზედ“-აო.

უკანასკნელ აღსარებაში კი, ამავე აკადემიურ მსჯელობას, ხშირად

იმავე სიტყვებით და წინადადებით, — მიხა წერეთელი უკვე იყენებს „კავკაზის“ მეთაურთა და მათი მუშაობის წინააღმდეგ.

ამაზე ავტორი თვითონაც გარკვეულად გვეტყვის, რომ მაშინ: „განუსაზღვრელი ნდობით ვიყავით აღჭურვილი მისი ხელმძღვანელობისადმი“ და ეხლა კი მათ ნამდვილ გულწრფელობაში ეჭვი შეეპარა.

ეს პირადი განცდა სავსებით მისაღებია, პირადი განწყობილების შეცვლაც, მაგრამ მას არაფერი საერთო არა აქვს უცვლელ კავკასიის მეცნიერულ დემო-ეთნოგრაფიასთან.

აკადემიური მსჯელობა, თავისი ეთნოლოგიური ნაწილითაც, — რჩება ძალაში როგორც არ უნდა იყოს მეცნიერის ურთიერთობა ამა თუ იმ პირთან და როგორც უნდა იყოს მისი პირადი უკმაყოფილება. და მართლაც ასე არის: მიხა წერეთლის ორ წერილთა შორის (1934 და 1938) აკადემიურ ნაწილში განსხვავება არც არსებობს, თუმცა ზოგი რამ მეტი, ზედმეტი, ან ნაკლები დაიწერა.

ჩვენ სავსებით ვეთანხმებით მიხა წერეთელს, რომ კავკასიის მთლიანობის მიღწევა ადვილი არ არის და ამის გასაადვილებლად კი აკადემიური მსჯელობა უნდა სწარმოებდეს სწორედ ყოველივე აღშფოთების გარეშე. მიხა წერეთლის წერილში თვით დასკვნებშიაც ბევრი რამ უდავოა, მაგალითად, რომ საქურველ აყრილმა ქართველმა ერმა არ უნდა გულუბრყვილოდ ყური ათხოვოს რომელიმე შეიძლება მიმალულ მტერს და სხვ.

თვით აკადემიურ ნაწილში კი არის ზოგი რამ, რაც მოითხოვს განმარტებას, — ზოგათვის იღებს სხვა გაშუქებას იმავე მეცნიერულ ნიადაგზე, მაგალითად საყურადღებოა საქართველოს ისტორიის ფილოსიფიის ცდა... მაგრამ კავკასიის მთლიანობის თვალსაზრისით არსებობს სხვა მიდგომაც ქართულ ისტორიისადმი, აი, თუნდ ალლენის „ქართველი ერის ისტორიაში“ და სხვათა ნაწერებში...

საყურადღებოა სარწმუნოების სკითხიც, რომელმაც, სხვათა შორის, ი. ქავთარაძის ნაწერში ვერ დააკმაყოფილა „სევერნი კავკაზ“ (იხ. № 51-52, ივლისი-აგვისტო 1938 წ.)... და ბევრი, ბევრი სხვა.

ამ საკითხებზედ საჯაროდ სჯა-ბაასისათვის საჭიროა საკადრისი პირობები; უპირველეს ყოვლისა, რასაკვირველია, უნდა იყოს სავსებით დაცული ის მართალი დებულება, რომ „კრიტიკიდან ცილისწამებამდე მთელი უფსკრული“ იყოს და ისიც, რომ რაც უნდა პრინციპილური ან პრაქტიკული განსხვავება არსებობდეს კამათის დროს — უზენაეს დარგში ადამიანთა რწმენისა — უნდა იყოს დაცული უმაღლეს გრძნობათა სიფაქიზე, როგორცა სთქვა რუსთაველმა:

„უყვარდეს და გამოსცნობდეს, არცა ვისგან დაიწუნოს,
 „არცა სხვათა უწუნობდეს!“.

ს ა ლ ლ ე ბ რ ძ ე ლ ო

ყმაწვილებო, ასწით ჭიქა,
საღღეგრძელო შეესვათ გრძნობით!
ფიცი დავდოთ მეგობრობის
მამა-პაპურ მტკიცე ნდობით.

დავივიწყოთ შინა-მტრობა,
გარეშე გვყავს სახლში მტერი,
დრო შერჩევით ზარი დავცეთ
და ვადინოთ შინდის ფერი.

ყმაწვილებო, ჭიქა-ჭიქას,
სამშობლოსთვის ყველაფერი!
მტერი ისევ იგივეა,
შეცვლილი აქვს მხოლოდ ფერი!

(სოშო)

მ. ჟღენტო

გ ა ლ ა რ ჩ ე ნ ი ლ ი ლ ე ქ ს ე ბ ი

რუსის უმეცარ და ბრაზიან ცენზორის არქივში თბილისში კარგა ხანია აღმოაჩინეს ორი ლამაზი ლექსი — ერთი ჩვენი ძვირფასი მგოსნის ვაჟა-ფშაველასი, და მეორე, თავის დროზე ცნობილ და ილია ბრძენის მიერ განსაკუთრებით აღნიშნულ მწერლის დიმიტრი მაჩხანელის (ნადირაშვილისა). რადგანაც ეს ორი მარგალიტი ქართული პოეზიისათვის უცნობია ფართო საზოგადოებისათვის, მეტადრე ემიგრაციაში, საჭიროდ დავინახეთ ჩვენს გამოცემაში დაგვებეჭდა. ორივე ლექსი 1887 წელს წარდგენილი იყო ილია ჭავჭავაძის „ივერიის“ რედაქციის მიერ თბილისის საცენზურო კომიტეტში, რომელსაც ეს ნაწარმოები აეკრძალა დასაბეჭდად. ჯერ პირველად მოგვყავს ვაჟას ლექსი:

მინამდე ვიყავი ცხენს ვიჯე,
მივძრენ და მოვძრენ ზღვანიო,
ახლა თქვენ გაიმაგროდით
ქალაქი მეიდანო...

კაცი მქნა, ქუდიც მეხუროს,
თმინ არ ვიყო ქალიო,

ტანზედ ჩამაცვა ბეგთარი
 საჭირო, საომარიო.

შეგვეყარნა ერთად ველზედა,
 ვისაც უბედავს ძალიო;
 რა მალე ვინადირებდი,
 სხვებსამც ეჭირა თვალიო.

მაშინ კი გამოჩნდებოდა,
 ვისიც გასჭრიდა ხმალიო.

დომ. მაჩხანელის:

მთასა დიდს, მალალ ტყიანსა
 მგელკაცს გაჰქონდა ღრიალი,
 წაველ და დედა ვუტირე.
 ჰარალო, თარი—თურალი!

ზურგით მომქონდა მგელკაცი,
 გზას დამხვდა ხალხი მრავალი.
 ქალები ჩემს მზეს ლოცავდნენ.
 ჰარალო, თარი—თურალი!

ვილაცას თოფით მოეკლა
 ღულუნა ტრედი ალალი,
 მნახველნი ცოდვით ატირდნენ,
 ჭირი მის მკვლელს და ვალალი!

დ.

რეპრესიები ოსმალეთში

ოსმალეთის მთავრობის გაზეთში „რესმი გაზეთ“ 1938 წლის 24
 ენკენისთვის თარიღით, დაბეჭდილია:

„ვინაიდან აღმოჩენილია ცდა — გადაექციათ ჩვენი ქვეყანა პრო-
 პაგანდის ბაზად, რევოლუციონური და დაზვერვის ორგანიზაცი-
 ისა, რომელიც მოქმედებდა ერთი ჩვენი მეგობარ სახელმწიფოს
 წინააღმდეგ, მეორე სახელმწიფოს სასარგებლოდ, — მინისტრთა
 საბჭოს დადგენილებით და შინაგან საქმეთა მინისტრის წინადადე-
 ბით ერთმევათ ოსმალეთის ქვეშევრდომობა და გადასახლებულნი

არიან სახელმწიფოს გარედ, შემდეგი პირნი:
 ალიხან კანტემირ, მემედ ხალილ გურგორენ, რკ. გზის ექსპლუატაციის უფროსი მირ ალი, აბას ოლლი სეფერ, მემედ თუგაი, თურქისტანის რესპუბლიკის ყოფილი თავმჯდომარე ოსმან ხოჯა ოლლი, ქიაზიმ ოლლი აბას და ოსმან გუბე“.

ხელს აწერს ათათურქი და მინისტრთა საბჭო.

ეს დეკრეტი პოლიციამ სასწრაფოდ მოიყვანა სისრულეში და აღსანიშნავია, რომ სადგურ სირკეჯიზედ, საიდანაც ისტუმრებდნენ ზემოაღნიშნულ ტყვეებს, შემჩნეული იყო საბჭოთა კონსული სტამბოლში ორი ჩეკისტით, რომელნიც, ეტყობა, ყურს უგდებდნენ დეკრეტის სწორე შესრულებას „მეგობარ სახელმწიფოს“ სასარგებლოდ.

ენკენისთვისავე შუა რიცხვებში სამართალში მისცეს, ოსმალეთის მინისტრთა საბჭოს დადგენილებით, ადერბეიჯანელი ჟურნალისტი ფ. დარიალი კავკასიაზედ წერილების კრებულის „კაფდაგი“-ს მეორე გამოცემისათვის. ამ კრებულის წერილები, როგორც ორიგინალური, ისე გადაბეჭდილი „კავკაზი“-დან, ემსახურება კავკასიის დამოუკიდებლობას და ოსმალეთის საწინააღმდეგოს არაფერს შეიცავს. მიუხედავად ამისა, სასამართლომ პასუხისგებაში მისცა ბ-ნი ფ. დარიალი. სტამბოლის სისხლის სამართლის სასამართლოში, უკვე მოხდა ორი სხდომა ამ საქმეზედ და, მოსამართლეთათვის მოულოდნელად, გადაიქცა კავკასიის პრობლემის გარჩევად.

თავის დასაცავ სიტყვაში, ფ. დარიალი გაბედულად უსაყვედურებს სასამართლოს და მინისტრთა საბჭოს, ბოლშევიკურ უღლიდან განმათავისუფლებელ ბრძოლის მონათვლას — დანაშაულად. ასეთ დამნაშავედ პირველი იქნებოდა ათათურქი, რომელმაც გაათავისუფლა ოსმალეთიო. ეს არის სამღვთო დანაშაულობა, რომელსაც ჩვენ მუდამ განვაგრძობთ, ვიდრე მიზანს არ მივაღწევთ.

სასამართლოს განაჩენი გადადებულია, დამატებითი ცნობების შესაკრებად.

უმნიშვნელო ამბის ... „მნიშვნელობა“

(წერილი რედაქციის მიმართ)

ამა წლის მარტის ნომერში (№ 3—10) დასტამბულ ჩემს წერილში ვამტკიცებდი, რომ მთელი ქართველი და კავკასიელი ემიგრაცია არასაკადრის პირადულ-ჯგუფურ ნიადაგზე ამტყდარ დემაგოგიის დაწყებამდე, სამხრეთ საზღვრების გამო ოსმალეთთან დავის ატეხის წინააღმდეგი იყო. საბუთთა შორის მოვიყვანე ამონაწერი იმ მოწოდებიდან, რომელიც გამოცხადდა „თეთრი გიორგის“ 1933 წ. სექტემბრის № 68-ში, მაშინ ახლად დაარსებულმა ქართველ ნაციონალისტთა ორგანიზაციამ. მე ამასთანავე დავასახელე ორგანიზაციის დამაარსებელთაგან „თეთრი გიორგის“ ნომერში დაბეჭდილ სიის თანახმად მხოლოდ ის პირნი, რომელთა აზრი დავის საგანზე სწორედ საგულისხმო არის ამ ჟამად. მოსალოდნელი იყო, თუ ვისმე დასახელებულთაგანს აზრი შეცვლილი ჰქონდა, ის სრულიად დაუფარავად ამას საჯაროდ გამოსთქვამდა. მაგრამ გამოჩნდა ორი კაცი, რომელთაც ხმა ამოიღეს, არსებითად თვით საგანზე არა სთქვეს რა და მხოლოდ უარპყვეს თავიანთი მონაწილეობა ქ. ნაციონალისტთა ორგანიზაციის დაარსებაში. თუ ეს ასე იყო, მაშინ ეს საყვედური ჩემდამი კი არ უნდა მოემართათ, რომელიც არაფერ შუაში ვარ, არამედ მოწოდების გამომცხადებელ ქ. ნაც. ორგანიზაციისათვის, რომლის მისამართი ნაჩვენებია თვით მოწოდება-რეზოლუციის ბოლოს, სახელდობრ ორგანიზაციის მაშინდელ თავმჯდომარის პატივცემულ ბ. ტ. მარგველაშვილისა. მერე ეს თავიანთი უარყოფა მათ ახლა კი არ უნდა გამოეცხადებინათ, ე.ი. ხუთი წლის შემდეგ, არამედ მაშინვე, რაკი ასე უსიამოვნოდ და უხერხულად მიაჩნდათ ამ საქმეში გარევა. მაგრამ ეს დაწესებულება, გერმანიაში ახლანდელ წესწყობილობის დამყარებასთანავე დაარსებული, არც დასაწუნია თავის თავად და არც დასგმობი, იგი ახლაც არსებობს. მას მეთაურობს ქ. ახალშენის ყოფილი თავმჯდომარე ბ. რომან მკურნალი — ჩემი არა შორეული პირი. მაშასადამე ვერავინ დამწამებს, ვითომ მე რალაცა მზაკვრული განზრახვა მქონდეს ორგანიზაციის და მონაწილეთა გასაწბილებლად. მე თუ უარი ვსთქვი მონაწილეობაზე, მხოლოდ იმიტომ, რომ წინააღმდეგი ვიყავი განსაზღვრულ პოლიტიკურ ორგანიზაციის დაარსებისა. მსურდა ისეთი ორგანოს შექმნა, რომელიც გააერთიანებდა არა მარტო გერმანიაში მყოფ ქართველობას, არამედ მთელ ქართველ ემიგრაციას. სწორედ ეს აზრი იყო გატარებული დაარსების დღეს გამართულ სხდომაზე წაკითხულ ჩემს მოხსენებაში. დიდი უმრავლესობა არ დამეთანხმა და მეც ჩამოვშორდი. ჩემი უარი იქვე კრებაზე განვაცხადე. ჩემთან ერთად გადაჭრილი უარი სთქვეს დ. საღირაშვილმა და ალ. კორძაიამ. ამათ ჰქონდათ საკუთარი პრინციპიალური მოსაზრებანი. როგორც ყოველთვის მე აღწერილი მაქვს ეს სხდომა. არსებობს, რასაკვირველია, სხდომის

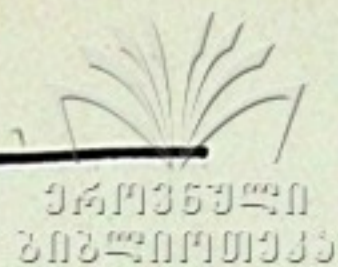
ოქმიც, სადაც მონაწილენი და მათი კამათი აღნიშნულია. მე ის არ შე-
 მდგენია, მსდლობა ღმერთს, რომ ვინმემ რამე დამწამოს. თუ იქ რა-
 მე სიყალბეა, მოჰკითხონ მათ, ვინც უშუალოდ განაგებდა ამ საქმეს, მე
 რა შუაში ვარ?! მე არა ვცდები. ყველანი და თვით ოქმიც დამიმოწმე-
 ბენ, რომ დამაარსებელ სხდომას 1933 წელს 10 ივნისს დაესწრნენ ორი-
 ვენი, როგორც ალექსანდრე ნიკურაძე, ისე მიხეილ ყაუხჩიშვილი. უკა-
 ნასკნელი არა მარტო, არამედ თავის მეუღლით, დიდათ პატ-ლ ქ-ნ ელე-
 ნეთი. ვილლი ყაუხჩიშვილზე მითითებს ბ-ნი მიხეილი და აღნიშნავს,
 რომ მე მას კარგად ვიცნობ. დიად! კარგად ვიცნობ სხვებთან ერთად
 და იმიტომ ვაცხადებ, რომ „თეთრ გიორგის“ სიაში ვილლი კი არ არის
 ნაგულისხმევი, არამედ მიხეილი. ყველამ კარგად უწყის, რომ სიმპატი-
 ური ახალგაზრდა მხატვარი პოლიტიკას უფრთხის და ამიტომაც იმ
 კრებას არც კი დასწრებია. ხმის ჩამოტარების დროს პოლიტიკურ ორგა-
 ნიზაციის დაარსების წინააღმდეგ არც მიხეილ ყაუხჩიშვილს და არც
 ალ. ნიკურაძეს, რომელნიც იმ საღამოს ორატორობდნენ, უარი არ გა-
 ნუცხადებიათ. მერე არ უნდა დავივიწყოთ „თეთრმა გიორგიმ“ უბრა-
 ლო თავის საგაზეთო ცნობა კი არ გამოაქვეყნა, არამედ ორგანიზაციის
 მიერ გამოგზავნილი აუტენტიური საბუთი. მაშ რაშია საქმე?! ყველამ
 კარგად უწყის, რომ ჩემ წერილში აღნიშნულ პირებს პატივს ვსცემ,
 მაშასადამე რა ბრალი მიმიძღვის მათ წინაშე?!... ეს, რა თქმა უნდა ემი-
 გრაციის აუტანელ სულისკვეთების ბრალია, თორემ უბრალო უმნი-
 შვნელო ამბავს როგორ გახდიდნენ საკამათო საგნად და დაიწყებდნენ
 რედაქციებსა და მათ მახლობელ პირებთან მწყრალ და პანიკურ წე-
 რილებს გზავნას?! ორივეს უნდა მოვახსენო: მე ყოველთვის „ძველი
 გზის“ და „ძველი მეგობრის“ მიმდევარი ვყოფილვარ. ამ ქართული
 მცნებისათვის არ მიღალატნია და ამიტომ მზადა ვარ არა მარტო ეს
 უმნიშვნელო ამბავი, სამშობლოს გარედ ჩვენი ყოფნის დამახასიათებე-
 ლი, არამედ მთელი ჩვენი პირადული ურთიერთობა სინიდისის სამარ-
 თლის საგნად გავხადო, უკეთუ ამას მოიწადინებენ ჩემი მოქმედების
 წუნის დამდებნი. ამასვე მოვახსენებ ყველა სხვა მკილავთაც. ერთხელ
 უნდა დაშოშმინდეს აწ აღორძინებულ დიდ გერმანიაში მცხოვრები ქა-
 რთველობა, რომ მისცეს სხვა თავის მოძმეებს მაგალითი გონიერი და
 ღირსეული ქცევისა და საქმიანობისა.

მამულიშვილური საღამით გრიგოლ დიასამიძე

ბერლინი, აგვისტო 1938 წ.

*) ეს წერილი უნდა დაბეჭდილიყო აგვისტოს ნომერში. დაგვიანე-
 ბით იბეჭდება ავტორისაგან დამოუკიდებელ მიზეზებისა გამო.

რედაქცია

ზურაბ ავალიშვილის ახალი წიგნი

დაიბეჭდა და გამოვიდა ზურაბ ავალიშვილის ახალი წიგნი:

თ ე ი მ უ რ ა ზ კ ი რ ვ ე ლ ი
და მისი პოემა

„ წ ა მ ე ბ ა მ ე თ ე ვ ა ნ დ ე დ რ ფ ლ ი ს ა “

დამატება:

ს ა მ ი ი ზ ტ ო რ ი უ ლ ი ს ა ბ უ თ ი

ბ-ნ ზ. ავალიშვილის წიგნს, — რომლის ცალკე ნაწილები უკვე და-
ბეჭდილი იყო ჟურ. „კავკასია“-ში და სხვა პერიოდულ გამოცემებში, —
წინ უძღვის ფრიად საინტერესო შინაარსისა და ისტორიულადაც საყუ-
რადლებო შესავალი, რისთვისაც პატივცემულ ავტორს უსარგებლნია
ახლად აღმოჩენილ ძვირფასი მასალებით.

წიგნის ფასი 10 ფრანკი. შეძენა შეიძლება შემდეგი მისამართით:
Mr. J. Gvaramadzé, 73, rue Froidevaux Paris, (14e).

მიიღება ხელის მოწერა 1938 წლის ჟურნალ

წელიწადი მესამე „ კ ა ვ კ ა ს ი ა “ -ზედ წელიწადი მესამე

დამოუკიდებელი ეროვნული აზრის ორგანო

ჟურნალი მიზნად ისახავს კავკასიის უცხო ოკუპაციისაგან
განთავისუფლებას კავკასიის დამოუკიდებელ სახელმწიფოს
შექმნას კონფედერაციის საფუძველზედ.

ფიქრობს რა ჟურნალი, რომ კავკასიის პოლიტიკური დამო-
უკიდებლობის და კულტურულ - ეკონომიური წინსვლის უზ-
რუნველყოფა შესაძლებელია მხოლოდ ისეთი სახელმწიფოს
საფუძველზედ, რომელიც დაფუძნებული იქნება ეროვნულ
სოლიდრობის ნიადაგზედ, იგი გაუწევს მედგარ ბრძოლას ყვე-
ლა ანტიეროვნულ ძალას და ყველაზედ უწინარეს ინტერნაც-
ინალიზმსა და მარქსიზმს ბოლშევიკური სახით იქნება იგი გა-
მოსახული თუ მწვევიკური.

გამოწერის პირობები :

	1 წლით	6 თვით	3 თვით
საფრანგეთში	36 ფრ.	18 ფრ.	9 ფრ.
უცხოეთში	38 ფრ.	19 ფრ.	9 ფრ. 50

რედაქციის მისამართი :

Mr. Joseph Gvaramadzé 73, rue Froidevaut, Paris 14e.

Le Gérant: R. Cornel.

Imprimerie de NAVARRE — 5, rue des Gobelins. Paris-13e.